

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

**Služební kynologie a její využití v integrovaném
záchranném systému**

Bakalářská práce

Autor: Markéta Kovářová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. Martin Knytl, MCS
Oponent práce: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Markéta Kovářová
Studium:	P18P0093
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Služební kynologie a její využití v integrovaném záchranném systému
Název bakalářské práce AJ:	Service Cynology and its Use in the Integrated Rescue System

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá služební kynologií a jejím využitím v integrovaném záchranném systému. V teoretické části jsou hlavními tématy specifika služební kynologie nejen u Policie České republiky, ale ve všech složkách integrovaného záchranného systému. Práce se rovněž zabývá pojmy v oblasti služební kynologie, její historií, druhy a porovnáním služební kynologie s postupem práce služebního psa v praxi. Snahou bakalářské práce je uvést vzhled do prevence kriminality prostřednictvím práce služebního psa. Pro praktickou část práce je zvolena strategie kvalitativní metody rozhovorů s různými odborníky z praxe, a případně dalšími.

EIS, Vilém. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Naše vojsko, 2018. 155 s. ISBN 978-80-206-1705-7.

HRUŠKOVSKÝ, Jozef. *Pes a jeho výcvik*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990. 331 s. ISBN 80-206-0091-4.

HRADIL, Tomáš, HOTOVÝ, Gustav, ČERVENKA, Martin a kol. *Metodika sutinového vyhledávání s využitím záchranných psů*. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 40 s. ISBN 80-86640-38-8.

RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie: vznik a historický vývoj četnické a policejní kynologie, jakož i ostatní služební kynologie na území Československa*. Praha: CanisTR, 2014. 764 s. ISBN 978-80-904210-8-0.

Garantující pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martin Knytl, MCS

Oponent: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 20.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Služební kynologie a její využití v integrovaném záchranném systému vypracovala pod vedením vedoucího práce Mgr. Martina Knytla, MCS, samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 5. 2021

Markéta Kovářová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Knytlovi, MCS, za odborné vedení, podnětné rady a připomínky. Děkuji všem svým respondentům za cenné rady a spolupráci při rozhovorech.

Anotace

KOVÁŘOVÁ, Markéta. *Služební kynologie a její využití v integrovaném záchranném systému*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá služební kynologií a jejím využitím v integrovaném záchranném systému. Teoretická část nejdříve vnáší přehled do historie kynologie. Vlivem historické kynologie je dnešní kynologie na vysoké úrovni. Práce se dále zaměřuje především na služební kynologii nejen u Policie České republiky, ale ve většině složek využívajících psa při výkonu služby. Závěrečná práce zároveň srovnává uplatnění kynologie v těchto složkách integrovaného záchranného systému. Účelem bakalářské práce je uvést vzhled do prevence kriminality a upozornit na důležitost využití služebního psa při samotné prevenci kriminality. V empirické části je zvolena strategie kvalitativní metody rozhovorů s vybranými odborníky z praxe.

Klíčová slova: služební kynologie, psůvod, integrovaný záchranný systém, služební pes, kynologie

Annotation

KOVÁŘOVÁ, Markéta. *Service Cynology and its Use in the Integrated Rescue System*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 63 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with service cynology and its use in an integrated rescue system. The theoretical part focuses on an overview of the history of cynology. Additionally, this part of the thesis highlights the importance of the history of this discipline, since it is the history which helped today's cynology to appear at such a level. The work also focuses mainly on service cynology not only in the Police of the Czech Republic but in most components using the dog in the performance of the service. The final work also compares the application of cynology in these components of the integrated rescue system. The purpose of the bachelor's thesis is to provide insight into crime prevention and at the same time draw attention to the importance of using a service dog in crime prevention itself. In the empirical part, the strategy of a qualitative method of interviews with selected experts from practice is chosen.

Keywords: service cynology, handler, integrated rescue system, service dog, cynology

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 2. 5. 2021

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	10
1 Služební kynologie z pohledu historie a současnosti	12
1.1 Vývoj služební kynologie na našem území	12
1.2 Služební kynologie po roce 1945 až do současnosti	14
2 Využití kynologie u jednotlivých sborů	18
2.1 Složky využívající služební kynologii	18
2.2 Složky využívající záchranářskou kynologii	26
3 Role služební kynologie v prevenci a odhalování kriminality	30
3.1 Prevence kriminality	30
3.2 Preventivní programy	32
4 Výzkumné šetření	35
4.1 Cíl výzkumného šetření	35
4.2 Průběh vlastního výzkumného šetření	39
4.3 Interpretace zjištěných dat	40
4.4 Shrnutí výzkumného šetření	49
Závěr	52
Seznam použitých zdrojů	54
Přílohy	60

Seznam použitých zkratk

ATF – Úřad pro alkohol, tabák a střelné zbraně

CS ČR – Celní správa České republiky

DVO - dílčí výzkumná otázka

HS ČR – Horská služba České republiky

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

IZS – Integrovaný záchranný systém

MP – Městská policie

PČR – Policie České republiky

SZBK ČR – Svaz záchranných brigád kynologů České republiky

TO - tazatelská otázka

USAR – Urban Search and Rescue

VS ČR – Vězeňská služba České republiky

ZKS MP – Záchranná kynologická skupina městské policie

Úvod

Bakalářská práce se zabývá využitím kynologie v integrovaném záchranném systému. Jedná se nejen o složky základní, ale také o ostatní složky integrovaného záchranného systému. K základním složkám integrovaného záchranného systému, které jsou v práci popisovány, patří Policie České republiky a Hasičský záchranný sbor. Ostatní složky integrovaného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání. Mezi ostatní složky, které jsou v práci zahrnuty, patří Horská služba České republiky, Celní správa České republiky, městské policie, Vězeňská služba České republiky, Svaz záchranných brigád kynologů České republiky a další. Veškeré bezpečnostní složky využívají kynologii z důvodů čistě preventivních, aby předcházely páchání trestné činnosti, i v případech, ve kterých to situace vyžaduje. Závěrečná práce zkoumá a vymezuje jejich nezastupitelné místo v integrovaném záchranném systému.

V teoretické části práce je zmíněna historie služební kynologie na našem území před rokem 1945, po roce 1945 až do současnosti. Práce mapuje využití služební a záchranné kynologie u jednotlivých vybraných sborů. V práci je uvedena preventivní činnost psů u služební kynologie. Rovněž se práce zaměřuje na téma prevence a vybrané preventivní programy v souvislosti s kynologií. Konkrétně na to, jak služební kynologie pomáhá při odhalování samotné kriminality. Pes je nenahraditelně využíván Policií České republiky a také městskou policií na místech, na kterých došlo ke spáchání trestného činu. U Policie České republiky a u Vězeňské služby České republiky je pes využíván při pronásledování a vyhledávání pachatele, při odhalování drog či jiných omamných a psychotropních látek. Psi u záchranných složek nejvíce pomáhají při vyhledávání lidí na těžko dostupných místech.

Práce přibližuje využití služebního psa mezi jednotlivými bezpečnostními sbory. Rovněž je doplněna o rozdíl mezi záchranným a služebním psem. Svoji práci jsem konzultovala s odborníky z praxe a díky tomu jsem si mohla své znalosti nejen prohloubit, ale také nahlédnout do kynologie i z jiného úhlu pohledu než pouze z odborných a veřejně dostupných publikací.

Cílem práce je uceleně zpracovat informace týkající se využití služební kynologie u bezpečnostních složek. Zároveň práce mapuje možnosti využití prevence se psem u jednotlivých bezpečnostních sborů.

V empirické části práce jsou zpracovány rozhovory jak se současnými, tak již bývalými psovody. Samotná výzkumná část se zabývá vyhodnocením názorů záměrně vybraných zkušených psovodů. Všichni psovodi se v tomto oboru stále pohybují a dané problematice velmi rozumí a mají k ní co říct. Tato závěrečná kapitola mapuje preventivní činnosti služební kynologie u složek integrovaného záchranného systému. Současně se kapitola zabývá otázkou, zda nasazení služebních psů zvyšuje účinnost při zákrocích. Zároveň zkoumá, zda jsou služební psi u integrovaného záchranného sboru skutečně nepostradatelní a zda by se práce obešla bez nich.

Toto téma jsem si do své bakalářské práce vybrala proto, že mě tato problematika velice zajímá, a také, abych se o této problematice dozvěděla více. V budoucnu bych se sama ráda ubírala podobným směrem, a proto bych si ráda rozšířila své znalosti prostřednictvím zjišťování poznatků do bakalářské práce. Taktéž si myslím, že má práce může přinést nové poznatky v oblasti prevence, přestože toto téma není tolik rozšířené, jako jiná témata týkající se prevence.

1 Služební kynologie z pohledu historie a současnosti

Nebýt historie služební kynologie, nebyla by kynologie dnes tam, kde se nyní nachází. Abych mohla psát o současné služební kynologii, je důležité si alespoň z části přiblížit podstatné informace z její minulosti.

Nejprve je v kapitole zmíněn historický vývoj služební kynologie četnictva u nás. Následně kapitola uvádí důvody využití psa od možného počátku až po současnost. Vztahy mezi člověkem a psem jsou velmi prastaré a historické zápisy nesahají tak daleko, aby bylo možné zjistit dobu, kdy došlo ke sblížení člověka se psem. Dále práce přibližuje obecné využití kynologie bezpečnostními a záchrannými složkami nejen v integrovaném záchranném systému České republiky (dále jen „IZS“).

1.1 Vývoj služební kynologie na našem území

Dříve se divoký pes zdržoval pouze u lidského obydlí, kde byl dostatek potravy a varoval člověka před hrozcím nebezpečím. Člověk si všiml priorit, které pes má, patří mezi ně vynikající čich, zrak a sluch, a začal je postupně využívat. Postupem času si člověk psa ochočil. Pes pomáhal člověku s lovením zvěře či s hlídáním dobytka. Pes svými schopnostmi dokázal chránit lidské obydlí a majetek. Z těchto důvodů se stal pes pro člověka nepostradatelným. V 19. století byl využíván vojáky na bojišti, kde sloužil při vyhledávání mrtvých či zraněných vojáků nebo při pronásledování uprchlíků (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 15; 27).

Na našem území bylo četnictvo vojensky organizovaný strážní sbor, jehož úkolem bylo dohlížet na veřejný pořádek a bezpečnost. V roce 1909 tehdejší Rakousko-Uherské četnictvo zakoupilo první ovčácké psy, kteří měli sloužit četnictvu při bezpečnostní službě. Konkrétně se jednalo o dva německé ovčáky jménem Vlk a Vlčka. Psi byli cvičeni soukromým majitelem, rytmistrem Theodorem Rotterem. Theodor Rotter je považován za jednoho ze zakladatelů četnické kynologie. Napsal publikaci o výcviku služebního psa. Ve své knize mimo jiné uvedl vlastnosti a dovednosti, které musí služební pes mít, aby byl zařazen do výkonu služby. Jelikož se po určité době psi osvědčili, velitelství podalo žádost o jejich využití natrvalo. Tento pár německých ovčáků odstartoval novodobou éru služebních psů v naší zemi. Za nedlouho začala výstavba psinců (Růžička, 2009, s. 18–19).

Důležitou osobou v kynologii byl také rakouský soudce dr. Hans Gross. Gross je zakladatel rakouské kriminalistické školy. Rovněž ovlivnil historii kriminalistické vědy. Je autorem Příručky pro vyšetřující soudce, kde popisuje, že řádně vycvičený pes, který je součástí strážníka při výkonu služby, by byl vynikající zbraní (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 27–31).

Služební pes byl využíván především jako pes doprovázející četníka. Doprovodný pes měl být vycvičen tak, aby při práci neštěkal, a neprozradil svého pána před pachatelem. Byl cvičen k tomu, aby pouhým zavrčením upozornil na možné hrozící nebezpečí. Dalšími požadavky při uplatnění psa byla schopnost psa umět čekat na místě, na kterém byl svým pánem ponechán. Příkladem odložení psa byla v té době návštěva administrativních budov, kam pes nesměl. Pes měl být vycvičen tak, aby se odkudkoliv dokázal sám vrátit na policejní stanici. Mezi dalšími dovednostmi, které Hans Gross požadoval, bylo také to, aby pes dokázal vyhledat úmyslně schované či ztracené věci zavražděné či pohřešované osoby. Dále aby dokázal zadržet zločince na útěku či byl využit k překonání odporu pachatele. Pes tedy musel být spolehlivý a řádně vycvičený, aby nedošlo k překročení mezí nezbytné obrany. Gross doporučoval, že není zapotřebí čistokrevného psa. Především záleží na vrozených psích vlastnostech. Je tedy možné využít jakéhokoliv psa. Gross rozdělil úkoly služebních psů na:

- ochranu četnické bdělosti;
- donášení zpráv;
- hledání (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 27–31).

V četnictvu byl pes nejvíce využíván při pátrací službě. I když se služební psi používali zřídka, jejich výkony byly nezanedbatelné. Což lze doložit z dřívějších záznamů dopadených pachatelů, než byli služební psi používáni. Bylo složité se dohodnout, za jakých podmínek budou služební psi využíváni. K východisku nakonec napomohla směrnice, kde byla popsána pravidla, jak využívat služebně vycvičené psy. *„Psa smí ve službě použít k tomu určený četník-psovod jen tehdy, je-li pes řádně vycvičen, úředně komisí vyzkoušen a výslovně jako služební pes označen. Jedině v tom případě pak počítá se služební pes jako zbraň, které smí četník použít za okolností zákonem přesně vymezených proti nebezpečnému zločinci“* (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 34).

Hans Gross byl pravděpodobně první, kdo doporučil uchovávat pach z místa činu ve vzduchotěsných láhvích. To, že psi dokážou rozpoznat pachy lidí, bylo zjištěno před více než sto lety. Dříve se pachová identifikace prováděla tak, že věc, kterou dle předpokladů pachatel ztratil, byla předána k načichání psovi, který dle načichaného pachu hledal osobu v řadě, mezi kterými byli i figuranti (Kloubek, Pinc, Santariová, 2015, s. 275–280).

V období druhé světové války byli psi využiti při hledání zasypaných a zraněných osob a zároveň k nalezení nevybuchlých min. Cvičení byli také k nošení protitankových min. Pes vycvičený k nošení protitankových min byl obložen minami. Podlehl pásy tanku a při dotyku s tankem výbušnina explodovala. Německá armáda psy cvičila a využívala v koncentračních táborech. Psi byli cvičeni k pronásledování a usmrcování lidí (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 337).

1.2 Služební kynologie po roce 1945 až do současnosti

Po roce 1945 byl zřízen Pohotovostní pluk 1. Národní bezpečnosti, který řídil také Ústav pro chov a výcvik služebních psů v Pyšelích. I v této době se došlo k závěru, že pes plní svůj úkol, má-li k tomu tyto predikce:

- dobrá stopa, na dobrém podkladě a příznivé počasí;
- dobrý, zdravý a řádně vycvičený pes;
- dobrý vůdce služebního psa, takový, který má psa rád, stará se o něho a rozumí mu (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 155).

V. Makeš (2009, s. 2). uvádí, že v období 19. a 20. století se psi používali v Německu, Francii, Anglii a USA k vyhledávání uprchlých vězňů. Po 2. světové válce se v horách, především Švýcarska a Rakouska, začal konat výcvik lanových psů. Vycvičení psi zachránili spousty životů a dokázali tak, že v oboru záchranářství jsou nepostradatelní a nenahraditelní.

V roce 1971 byla vydána Miroslavem Vlčkem učebnice s názvem „Prozatímní učebnice o výchově a výcviku služebního psa ve Veřejné bezpečnosti“. Tato učebnice mimo jiné popisuje, jak obranné, tak i pátrací možnosti využití psa. Mezi tyto možnosti využití psa patří označení pachatele dle výskytu stop nebo věci, pronásledování pachatele z místa činu, ztotožnění předmětů shodného pachu, prohlídky domů, zastavení pachatele na útěku, ochrana příslušníka bezpečnostního sboru při napadení pachatelem, morální působení na pachatele, překonání osob kladoucích odpor či osob ozbrojených. Služební psi byli rozděleni dle využitelnosti do těchto skupin:

- obranní (tito psi jsou využíváni především při eskortu vězňů, hlídání v nápravných ústavech, u pohraniční strážce či při hlídkové službě ve městech);
- pátrací (v této kategorii jsou psi používáni ve specifických případech) (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 156–157).

Mezi lety 1970 a 1980 se razantně zvýšil počet trestných činů, které souvisely s nelegálním obchodem. Psi museli být cvičeni na vyhledávání drog, výbušnin či k nalezení ukrytých lidských ostatků. Nově jsou rozděleni na psy:

- specialisté;
- pátrací;
- hlídkové (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 159).

Současnost

Dnes jsou služební psi nápomocni velkému množství nejen bezpečnostních, ale také záchranných složek. Pomáhají při práci příslušníkům u Policie České republiky (dále jen „PČR“), taktéž příslušníkům cizinecké policie, psodům u městské policie (dále jen „MP“), pyrotechnikům, příslušníkům ochranné služby a kriminalistům. Také sem spadají příslušníci z Vězeňské služby České republiky (dále jen „VS ČR“), Celní správy České republiky (dále jen „CS ČR“) či Armády České republiky. Do záchranné kynologie patří Hasičský záchranný sbor (dále jen „HZS“), Horská služba (dále jen „HS ČR“), Svaz záchranných brigád kynologů České republiky (dále jen „SZBK ČR“) a další. O každé z těchto složek se podrobněji rozepíšu v další kapitole.

Obečně lze říct, že nejčastěji jsou služební psi cvičeni pro vyhledávání drog, omamných a psychotropních látek, dále pro vyhledávání výbušnin, pátrání po zbraních a municích. Dokážou tak upozornit na případné nebezpečí. Pátrají jak po osobách živých, tak po lidských ostatcích. Pronásledují pachatele trestného činu. Současně působí i preventivně. Služebním psem se může stát jakýkoliv pes, který k tomu má vhodné předpoklady. Nemusí se jednat o čistokrevné plemeno. Jde pouze o to, aby byl schopen vykonávat svoji práci bez strachu a aby ho tato práce bavila. Nejčastějším plemenem je však německý ovčák. Zároveň je velmi hojně využíván belgický malinois, ale i další plemena. Práce psovoda je velmi náročná. Psovod se nestará o psa pouze v pracovní době, ale většinou se psem tráví 24 hodin denně. Pes se stává členem rodiny. Dožívá se okolo 12-15 let věku. Slouží však 9-10 let. Pes svůj důchod nejčastěji stráví u rodiny svého pána. Ne však vždy si psovod může psa na důchod ponechat.

Dnešní velmi aktuální téma je covid-19. Toto téma probírá moderátorka Pavla Kindernayová v jednom prosincovém rozhovoru roku 2020 s plukovníkem Petrem Müllerem, který objasňuje výcvik psů na vyhledávání již zmíněného viru. Na tento úkol byli vybráni psovodi a psi, kteří již mají zkušenosti s vyhledáváním jiných látek. Nezáleží na rase, využívání jsou také kříženci. Podstatné bylo to, aby měl pes dobré výsledky, určité schopnosti a vlastnosti, které jsou pro výcvik potřebné. Také zde byla představa využitelnosti psa na letištích během dalších let. Předpoklad největšího využití těchto psů by nejpravděpodobněji bylo na letišti Václava Havla v Praze, a proto je nejvíce psů z tohoto letiště. Psi se učí rozeznávat covid-19 buď ze stěrů těla nemocných pacientů či z použitých roušek. Vzorky jsou získávány ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Motol. Vzorky jsou uloženy do pachových konzerv. Do dalších pachových konzerv jsou uloženy vzorky negativní. S oběma vzorky se poté různě pracuje. Kynolog je při výcviku oblečen v ochranném obleku. Jedná se o stejný oblek, který má zdravotník v nemocnicích. Představa je taková, že služební psi budou nápomoci při potlačování a odhalování pandemie. Sloužili by na letištích, nádražích nebo také ve zdravotnických zařízeních. O podobné využití psů se snaží také v USA, Finsku nebo ve Velké Británii (Kindernayová, 2020, online).

Úkolem psa není vyhledat vir jako u PCR či antigenních testů, ale pes má reagovat na změnu aktivní pachové stopy člověka, která se kvůli viru v těle člověka mění. Proto by psi mohli odhalit i bezpříznakové cestující. Psi se zaměří na cestující, kteří přilétají z rizikových zemí. Kontrola by měla vypadat tak, že cestující si sundá roušku či sám sobě udělá tělní stěr a následně pes detekuje odebraný vzorek. Tato kontrola bude velmi rychlá a účinná. Přibližně od poloviny března roku 2021 měli takto vycvičení psi již působit na letišti Václava Havla. Bohužel kvůli jihoafrické mutaci byl tým psovodů v karanténě, a proto je jejich nasazení prozatím odloženo (Lošková, 2021, online).

2 Využití kynologie u jednotlivých sborů

Tato kapitola rozebírá bezpečnostní a záchranářské kynologické složky České republiky. Kynologie u bezpečnostních sborů je blíže specifikována u PČR, MP, CS ČR a také u VS ČR. K záchranářské kynologii je například zmíněn HZS ČR, SZBK ČR, HS ČR a další. V kapitole jsou uvedeny situace, při kterých je zapotřebí využití konkrétně vycvičeného služebního a záchranářského psa. Zároveň jsou zde zmíněny důvody, proč jsou služební a záchranářští psi nepostradatelní pro práci u záchranného a služebního sboru.

2.1 Složky využívající služební kynologii

Využití služební kynologie u Celní správy České republiky

CS ČR se již od roku 1972 zabývá výcvikem služebních psů. U CS ČR slouží celkem 70 služebních psů různých kategorií. Od začátku CS ČR působila v boji proti drogové činnosti. U CS ČR jsou psi cvičeni ke službě hlídkové, pátrací a psi specialisté. Psi specialisté jsou cvičeni k vyhledávání omamných a psychotropních látek. Současně jsou cvičeni k vyhledávání tabákových výrobků, výbušnin, zbraní, střeliva, lihu a k vyhledávání bankovek. Psi kontraband vyhledávají pomocí pachu. Takto vycvičený pes musí drogu rozeznat a označit úplně kdekoliv. Služební psi slouží také k bezpečnosti samotných příslušníků celní správy. Pomáhají při exekucích, při provádění kontrol nelegální zaměstnanosti a stánkového prodeje. Používání jsou také jako obranní psi, kteří pomáhají při střežení objektů (Celní správa, 2017a, online).

V Heřmanicích se nachází výcvikové středisko CS ČR. Středisko Heřmanice je specializovaný útvar, jehož účelem je výcvik a příprava služebních psů. Středisko organizuje výcvikové kurzy, semináře a odborná školení. Středisko své prostory poskytuje zahraničním celním správám a také jiným bezpečnostním sborům a ozbrojeným složkám. Toto kynologické zařízení slouží nejen pro CS ČR, ale slouží také pro jiné bezpečnostní sbory. Příkladem je Armáda České republiky či VS ČR. Psi u CS ČR jsou cvičeni na různé kategorie:

- Drog: tyto služební psi jsou využívány nejvíce na letištích. Kontrolují nejen osoby, zavazadla, ale také zboží. Další možné využití je při kontrolách kontejnerů, dopravních prostředků nebo skladů. Psi dokážou vystopovat široké spektrum drog. Od lehkých drog, až po ty těžké.

- CITES: touto zkratkou se rozumí Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Při práci jsou používány jsou sterilní sklenice, do kterých je uložen materiál se specifickým pachem jednotlivých živočišných druhů. Díky tomuto systému dokáže cvičený pes rozpoznat veliké množství chráněných živočišných druhů. Psi v této kategorii jsou používáni především na letištích.
- Zbraně a munice: takto vycvičení psi jsou schopni identifikovat jak zbraně, tak i drogy. Psi dokážou identifikovat veškeré u nás dostupné střelné zbraně i střelivo.
- Bankovky: zde jsou psi využíváni především na letištích a při domovních prohlídkách.
- Lih a alkohol: tato kategorie vznikla nedávno. Přesněji na popud metanolové aféry, při níž přišlo mnoho lidí o život. Psi jsou nápomocni při kontrolách tržnic, skladů, ale i kamenných obchodů.
- Obrana: V této kategorii jsou psi cvičeni k zajišťování bezpečnosti příslušníků CS ČR při exekucích, kontrolních činnostech a také jsou uplatňováni při strážích celních skladů a okolních prostorů (Celní správa, 2017b, online).

Využití služební kynologie u Vězeňské služby České republiky

VS ČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který se řídí zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážce České republiky. Dále zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti (§ 1 odstavce 1 a 2 zákona o Vězeňské službě a justiční strážce České republiky).

Vězeňská služba dělí služební psy na:

- specialisty na vyhledávání omamných a psychotropních látek;
- všestranný;
- obranný (Vězeňská služba České republiky, 2020a, online).

VS ČR cvičí a připravuje služební psy pro výkon služby. Psovodi jsou podřízeni vedoucímu oddělení vězeňské a justiční strážce. Jejich přímým nadřízeným je ředitel věznice, který rozhoduje o služební kynologii v rámci věznice.

Služební psi u VS ČR působí jako významný preventivní a donucovací prostředek. Psi jsou přítomni při eskortu vězněných osob na místa, kterými jsou například zdravotnická zařízení či soudy. Slouží ke střežení objektů, zajišťují bezpečnost samotných příslušníků vězeňské služby, také jsou určeni k pronásledování vězně na útěku podle jeho pachových stop. Bude-li napadena eskorta převážející vězně, pes je vycvičen k zneškodnění pachatele. Psi jsou také velmi často využíváni při vyhledávání drog a jiných omamných a psychotropních látek ve věznicích. Jakýkoliv služební pes musí zvládat situace, ve kterých se nachází pod tlakem pachatele, který může být pod vlivem drog či jiných omamných a psychotropních látek. Dále je pes trénován tak, aby nevnímal úder ani bolest při zákroku proti pachateli. (Vězeňská služba České republiky, 2020b, online).

Francová ve svém článku v časopise České vězeňství uvádí, že v roce 2012 bylo provedeno cvičení psovodů celní správy a věznice Valdice. Cílem tohoto cvičení byl především nácvik různých dovedností. Byly provedeny prohlídky cel a ostatních místností ve věznici, kde byl kontrolován možný výskyt omamných a psychotropních látek. Díky výborné práci příslušníků věznice služební psi nedetekovali žádné zakázané látky. Ve věznicích fungují opatření, která se snaží eliminovat možnosti držení nepovolených předmětů odsouzenými. Jsou prováděny důsledné kontroly odsouzených, ubytoven i pracovišť vězňů (Francová, 2012, s. 10).

Při zjišťování poznatků ke své bakalářské práci jsem se od kynoložky z VS ČR dozvěděla, že i kynolog musí absolvovat služební přípravu a být v dobré fyzické kondici, jelikož i on musí být kvalitním partnerem ostatním policejním složkám a ze své pozice se snaží pomoci, co nejvíce může.

Jak zmiňuje PČR, aby mohl útvar psovodů vykonávat svoji činnost, musí být i psovodi u PČR ve vynikající fyzické kondici. Psovodi mají stejný výcvik a služební přípravu jako například hlídky u pořádkové policie a jiné policejní složky. „*Cílem je být dobrým partnerem spolupracujícím složkám, dosáhnout potřebné využitelnosti služební kynologie při plnění úkolů Policie ČR na úseku veřejného pořádku, objasňování trestné činnosti nebo pátrání po osobách a věcech*“ (Policie České republiky, 2020a, online).

Využití služební kynologie u Policie České republiky

Odbor služební kynologie dnes zajišťuje specifické vzdělání policistů a jejich služebních psů. V současnosti je u PČR 714 služebních psů. Ve výkonu služby je řazeno 413 hlídkových psů a 278 psů specialistů. Služební kynologie je u většiny policejních útvarů. PČR pořádá různé kynologické kurzy a školení celorepublikových útvarů a zároveň zajišťuje celkový chod odboru. Při těchto školeních a kurzech je kladen důraz na vycvičenost, poslušnost a souhru mezi kynologem a psem. Taktéž jsou organizovány celostátní soutěže z různých policejních útvarů (Policie České republiky, 2020b, online).

V současné době se služební psi odchovávají na chovných stanicích. Jedno z výcvikových středisek se nachází v Býchorách. Toto výcvikové středisko je nejstarším policejním střediskem u nás. Zde se připravují psi pro využití v hlídkové a výjezdové službě. Zároveň jsou zde připravováni psi specialisté. Výcvik se speciálně zaměřuje na pachové činnosti. Pes je cvičen k vyhledávání a rozpoznávání zbraní, drog, výbušnin, lidských ostatků a k vyhledávání živých osob metodou pachové identifikace. (Policie České republiky, 2020c, online).

U PČR jsou služební psi dělení podle jejich využití na základní a speciální kynologické činnosti. Nejčastěji jsou služební psi nasazováni při bezpečnosti osob a ochraně majetku. Mezi úkoly, kterými se zabývají, patří pátrání po osobách a věcech, předcházení páchaní trestné činnosti a zajišťování důkazů pro účely trestního řízení. Dále se psovodi věnují preventivní činnosti, při které pořádají exkurze, ukázky ze cvičení a přednášky pro školy, či vystupují na Dnech otevřených dveří a jiných veřejných akcích.

Služební kynologie je rozdělena po krajských ředitelstvích, a tedy každé krajské ředitelství má oddělení služební kynologie. Tato oddělení mají své specialisty:

- policejní inspektor se zaměřením na metodu pachové identifikace;
- policejní inspektor specialista na vyhledávání drog;
- policejní inspektor specialista na vyhledávání výbušnin;
- policejní inspektor specialista na vyhledávání mrtvol;
- policejní inspektor specialista na vyhledávání zbraní (Ščurek, 2010, online).

Využití speciálně vycvičených psů, kteří vyhledávají kriminalistické stopy, je dnes u PČR výhodnější než využívání přístrojové techniky. Psi mají mnohem lepší rozlišovací schopnosti, než kdyby se přístrojové detektory pachu měly vyrábět (Straus, Kloubek, 2010, s. 29).

Oddělení základních kynologických činností

Straus a Kloubek (2010, s. 24) uvádějí, že psi jsou cvičeni službou pořádkové policie a jsou rozděleni do různých kategorií. Každý pes pracuje pouze v jedné kategorii, aby svoji práci vykonával co nejlépe a aby byl zároveň využit veškerý jeho potenciál. Jedná se o kategorie se psy hlídkovými, strážními, pátracími a psi specialisté. Psy hlídkové lze využít v situacích:

- k pronásledování pachatele;
- k ochraně veřejného pořádku;
- k zajištění bezpečnosti v dopravních prostředcích;
- ke střežení a eskortu osob;
- k ochraně objektů zvláštní důležitosti (Policie České republiky, 2020d, online).

Pátrací psi se zaměřují na sledování pachové stopy při:

- pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách;
- pátracích akcích;
- ohledání širšího místa činu (Policie České republiky, 2020e, online).

Psi specialisté se využívají ke speciálním činnostem, mezi které například patří:

- metoda pachové identifikace;
- vyhledávání drog, výbušnin a palných zbraní;
- vyhledávání živých osob;
- vyhledávání neživých osob (Policie České republiky, 2020f, online).

Do poslední kategorie patří psi strážní, kteří slouží při hlídání objektů. Služební kynologie má veliké množství specializací, do kterých ještě dále patří specializace pro vyhledávání drog a psychotropních látek, specializace pro vyhledávání akceleračních, specializace pro vyhledávání výbušnin a nástražných systémů či metoda pachové identifikace (Policie České republiky, 2020g, online).

Při využití metody pachové identifikace se pachové stopy zajištěné na místě činu srovnávají s pachem v pachové konzervě, kterou odebral kriminalistický technik podezřelé osobě a u které lze vzájemně pachy porovnat. Speciálně vycvičení psi jsou využíváni ve vědním oboru odorologie a lze je označit jako biodetektor. Obecně je tedy cílem odorologie individuální identifikace osob nebo věcí (Straus, Kloubek 2010, s. 11).

Odorologie je pojem, který Straus a Kloubek (2010, s. 26) popisují následovně: „*Odorologie je vědeckým oborem, jehož předmětem zkoumání je vznik, vlastnosti a složení pachů, které mohou být analyzovány přístrojovou fyzikálně chemickou analýzou, nebo určovány (ztotožňovány, detekovány) na základě organoleptické (smyslové) schopnosti živočichů vnímat částičky pachových látek označovaných pojmem odoranty.*“

Eis uvádí, že lidský pach pochází ze tří pramenů: dýchání pokožky, pocení a vyměšování kožního mazu. Člověk dýchá nejen plicemi, ale také pokožkou. Každý člověk má individuální strukturu těla, která tvoří individuální pachy. Existují také regionální pachy. Do této skupiny patří pach z podpaží nebo pach z vlasů na hlavě. Tyto pachy jsou tak silné, že potlačují individuální pach. Správně vycvičený pes dokáže rozpoznat individuální pach, který je stejný v každém regionálním pachu stejného tvora (Eis, 2018, s. 17–18).

Oddělení speciálních kynologických činností

Zde jsou služební psi cvičeni službou pořádkové policie a jsou využíváni pro plnění úkolů služby kriminální policie a vyšetřování. Psi v této kategorii především vykonávají činnosti, mezi které patří:

- pátrání po pachateli z místa trestného činu;
- nalezení ztraceného či ukrytého předmětu pachatelem;
- ohledání místa činu, např. nalezení omamných a psychotropních látek;
- nalezení jedů, výbušnin, ukrytých živých či mrtvých osob a jejich ostatků (Straus, Kloubek, 2010, s. 24–25).

Využití psa k uvedení na pachovou stopu

Jak popisuje Straus a Kloubek, tak každý člověk zanechává pachovou stopu kdekoli, kde byl přítomen. Tato pachová stopa může být posléze nalezena a identifikována. Jedná se o nejstarší a nejvyužívanější způsob využití služební psa. „*Vyjde-li spáchaný trestný čin najevo do 24 hodin, může být k zadržení pachatele na trase jeho odchodu z místa spáchání trestného činu uveden na pachovou stopu pátrací pes. Jedná se o nejstarší a nejvyužívanější metodu speciálně vycvičeného psa pro pachové práce. V policejní kriminalistické praxi se v této souvislosti dosud často používá pojem pátrání po horké stopě*“ (Straus, Kloubek, 2010, s. 30).

Využití psa k vyhledání omamných a psychotropních látek

Výcvik psa v této kategorii je velmi obtížný. Existuje velké množství látek, které spadají do této kategorie a pes je musí dokázat identifikovat. Jedná se především o drogy typu konopí, kokain, pervitin nebo extáze. Ne každý pes se pro tyto úkoly hodí. Pes musí být obratný, v dobré fyzické kondici, hravý a vytrvalý v aportování. Nezáleží na chovu, ale na jeho schopnostech. Samotný výcvik je reflexivní. Výcvik těchto psů pro vyhledávání omamných a psychotropních látek je založen na vyhledávání aportované hračky, za nalezení je psovodem odměňován. K aportovaným předmětům se přidávají jednotlivé vzorky pachu hledaných drog. Osoby, které tyto drogy vyrábí, jsou ve způsobu jejich ukrývání velmi vynalézavé. Pachatelé drogy ukrývají na místa, která jsou nedostupná pro lidský čich, a proto je využit pes (Straus, Kloubek, 2010, s. 32–33).

Využití psa k vyhledání zbraní a střeliva

Straus a Kloubek (2010, s. 33–34) mimo jiné uvádí, že výcvik psa je zaměřen na všechny zbraně, jejich střelivo a veškeré jejich komponenty. Výcvik pro tento druh hledaných předmětů je stejný, jako u výcviku služebních psů, kteří jsou určeni pro vyhledávání omamných a psychotropních látek. Tito psi jsou využíváni při ohledání místa činu, při kterém byla použita palná zbraň. Zároveň jsou psi využíváni při domovních prohlídkách, při kterých pes pátrá po zbraních a střelivu.

Využití psa k vyhledání výbušnin

Výbušninami jsou myšleny chemické látky (tuhé či kapalné), které mají vlastnosti trhavin, střeliva, třaskavin a jiné. Množství výbušnin, které lze použít k sestavení nástražného výbušného systému, je velmi rozsáhlé. Proto je výcvik psů zaměřen na takové výbušniny, které jsou nejsnadněji dostupné. Tento seznam výbušnin se opírá o zahraniční zkušenosti (Straus, Kloubek, 2010, s. 34–35).

Výcvik psa při této specializaci se zaměřuje na vyhledávání a detekci výbušnin ve skladech, v budovách, autech, zavazadlech a na mnoha dalších místech. Nástražným výbušným systémem je předmět, který sám o sobě slouží k sestavení nástražného výbušného systému nebo jiný zápalný prostředek obsahující pyrotechnický prostředek a zároveň obsahuje roznětku (Rulc, Štaudinger, Nevolný, 2014, s. 301–303).

Využití psa k vyhledání chemických látek

Pachatelé trestných činů zakládají požár úmyslně, protože kvůli vysokým teplotám při hoření dochází ke zničení důležitých kriminalistických stop. Byl-li požár založen úmyslně či nelze jeho příčiny zjistit, přichází na řadu speciálně vycvičený pes. Důležité je zjistit způsob iniciace požáru. Proto je pes speciálně vycvičen na vyhledávání pachu zbytků hořlaviny. Speciálně vycvičený pes dokáže nalézt místa, která pouze souvisí s požárem. Jeho úkolem je nalézt zplodiny po vyhoření, akceleranty či zbytky po požáru. Psi jsou schopni nalézt nepatrné množství jak hořlavých látek, tak zplodiny vzniklé hořením. V případě, že pes neoznačí žádné místo, tak to znamená, že se zbytky akcelerantů na místě nevyskytují (Straus, Kloubek, 2010, s. 36–38).

Použití psa k vyhledání lidských ostatků

Straus a Kloubek (2010, s. 38) uvádí: „*jednou ze standardních verzí při pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách je verze předpokládající, že se hledaná nebo pohřešovaná osoba stala obětí násilného nebo mravnostního násilného trestného činu s následkem smrti, přičemž pachatel tělo ukryl ve volné přírodě nebo ve stavebním objektu.*“

Speciálně vycvičený pes je schopen nalézt ostatky na pevném povrchu, i pod vodou. Pes dokáže nalézt ukryté lidské ostatky, i doličné předměty, které se dostaly do kontaktu s obětí. Příkladem mohou být předměty, ve kterých byly ostatky převáženy na místo, kde byly poté nalezeny (Straus, Kloubek, 2010, s. 38–39).

Použití psa při pátrání po ukrývajících se osobách

Takto vycvičený pes je především využíván při pátrání po ukrývajících se osobách a zároveň může být využíván při ochraně hranic Schengenského prostoru v rámci kontroly dopravních prostředků. Dále může být použit k pronásledování pachatele či podezřelé osoby. Rovněž je využíván při domovních prohlídkách, jejímž cílem je nalezení úkrytu pachatele či osob, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu (Straus, Kloubek, 2010, s. 39).

Využití služební kynologie u městské policie

Také MP využívá při výkonu služby služební psy. Služební pes budí respekt sám o sobě. Hlavní činností psovodů u MP je spolupráce při zajišťování veřejného pořádku při různých sportovních a kulturních akcích. MP pomáhá při likvidaci výtržností. Slouží při kontrolách v rizikovém prostředí, jako jsou parky či nádraží. Tento útvar se také zabývá kontrolou rizikových míst a objektů, kterými jsou nádraží, v Praze to mohou být stanice metra či okrajové části měst a chatových kolonií.

Strážník je oprávněn použít služebního psa dle § 19 zákona č. 553/1991 Sb., České národní rady o obecní policii (§ 19 odstavce 1 zákona o obecní policii).

MP se preventivním působením snaží pozitivně ovlivňovat veřejnost. Její strážníci se věnují preventivně-výchovné činnosti. Oslovují nejen mládež, děti, ale také seniory a širokou veřejnost prostřednictvím preventivních programů. Zaměřují se na sociálně-patologické jevy, na bezpečné chování či na bezpečný pohyb v silničním provozu. Své preventivní působení strážníci vykonávají na různých veřejných akcích. Jedná se především o akce, které jsou pořádané přímo MP či různými občanskými sdruženími. Kynolog z útvaru psovodů poskytuje cenné rady a informace jak pro pejskaře, tak pro osoby, které toto téma zajímá a chtějí by se o něm dozvědět více. Psovod například informuje o základním výcviku psů, jak zvládat základní pokyny a jejich výcvik a poskytuje další informace. Kynolog se zaměřuje také na praktickou část výcviku psa (Magistrát hlavního města Prahy, online, 2021).

2.2 Složky využívající záchranářskou kynologii

Mezi složky využívající záchranářskou kynologii patří záchranná kynologická skupina Městské policie Praha (dále jen „ZKS MP“), Urban Search and Rescue (dále jen „USAR“) z angličtiny znamená vyhledávání a záchrana v obydlých oblastech, HZS ČR, SZBK ČR, a HS ČR. Přestože došlo k masivnímu rozvoji techniky, neexistuje účinnější způsob při vyhledávání zasypaných osob v sutinách než správně vycvičený pes. Proto je také jeho výcvik velmi důležitý. Psovod se v situacích, ve kterých se ocitne, musí spoléhat pouze na psa a na jeho schopnosti.

Pojmem „kynolog se psem“ se rozumí speciálně vycvičený tým, který dokáže vyhledat osoby díky využití čichových schopností psa. Kynolog má kynologickou specializaci, jež se pak využívá k provádění záchranných prací a prokazuje se dle předpisu HZS ČR. Kynologická skupina je „*skupina kynologů se psy, která se na místě zásahu sestavuje z přítomných kynologů se psy*“ (Hradil, Hotový, Červenka, 2005, s. 4).

Při hledání zasypaných osob je pes nejúčinnější způsob při vyhledávání lidí. Venku v přírodě člověk spoléhá především na techniku a také na svůj zrak. Záchranná pátrací akce je zahájena při nebezpečí ohrožení života a zdraví pohřešované osoby. Pátrací akce jsou velmi časově a prostorově náročné. Pokud PČR není umožněno pátrací akci zajistit pouze svými prostředky, jsou na pomoc zapojeny další složky integrovaného záchranného systému (Makeš, 2009, s. 2; 6).

Služební kynologie u Hasičského záchranného sboru České republiky

Mezi úkoly kynologické služby u HZS ČR patří poskytnutí pomoci při mimořádných událostech vyžadující nalezení a záchranu osob ze sutin zřícených budov. Jsou nápomocni při hledání osob ve volném terénu, v lavinách a pod vodou. A to především díky čichovým schopnostem vycvičeného psa. Každý kynolog při zásahu u sebe musí mít kynologický atest. Tedy průkaz, na kterém jsou uvedeny údaje o kynologovi a o psovi. Především je kontrolována specializace psa a platnost specializace. Velitel zásahu je povinen při zásahu zkontrolovat platnost atestu (Hasiči záchranného sboru České republiky, 2020, online).

Ve Spojených státech bylo v letech 1992-1996 úřadem pro alkohol, tabák a střelné zbraně (dále jen „ATF“) celkem řešeno 2970 požárů, které souvisely se žhářstvím. Vyšetřování trestného činu žhářství patří k nejobtížněji vyšetřováním trestným činům. Většinou neexistují svědci a důkazy jsou pohlceny ohněm. Proto není lehké dopadnout pachatele. V roce 1984 společnost ATF přišla s programem, při kterém vycvičili prvního psa, který dokázal detekovat akceleranty. Na základě této studie byl vytvořen národní výcvikový program, po jehož absolvování psi dokážou detekovat akceleranty. Tento program působí mezi hasičskými sbory v celých Spojených státech (ATF, 2021, online).

USAR tým

Jedná se o tým, který pomáhá při vyhledávání a záchraně lidí, kteří jsou zavaleni v sutinách budov při situacích, kterými může být například zemětřesení či vlna tsunami. Pokud zasažená země pomoc přijme, tyto týmy jsou připraveny během několika hodin se přepravit do zahraničí a zasahovat spolu s domácími záchrannými jednotkami. Členové týmu jsou především kynologové a členové HZS ČR (Hasiči záchranného sboru České republiky, 2020, online).

V srpnu roku 2020 došlo v Libanonu, konkrétně v Bejrútu, k explozi, kde byl na pomoc nasazen český záchranný tým USAR. Tým byl na místě 6. 8. - 10. 8. 2020 a pomáhal s vyhledáváním osob v sutinách budov (Hasiči záchranného sboru České republiky, 2020, online).

Kynologie u Svazu záchranných brigád kynologů České republiky

SZBK ČR je organizace, která v Československu vznikla v roce 1968. Tato organizace se zabývá záchrannými pracemi pomocí speciálně vycvičených psů. SZBK ČR je rozdělen do krajských brigád. Tyto brigády fungují na území jednotlivých regionů. Každá brigáda má jednotku psovodů, kteří jsou kdykoliv připraveni k zásahu. Jejich činností je vyhledávání živých či neživých osob v nejrůznějších prostředích. V zimě především pracují ve sněhem zapadlých oblastech. V létě nejčastěji pátrají po ztracených či hledaných osobách v nepřístupných terénech. SZBK ČR rovněž pomáhá při vyhledávání utonulých osob. Vycvičený pes se nachází na člunu a svým čichem lokalizuje utonulého. Pomáhá-li SZBK ČR v cizině, jedná se většinou o pomoc po zemětřesení. Pracuje-li SZBK ČR v České republice, jedná se nejčastěji o vyhledávání osob v sutinách, například sutiny domů po výbuchu plynu, tovární havárie či sesuté stavby (Červený kříž České republiky, 2020, online).

Kynologie u Horské služby České republiky

Činností HS ČR je opravdu mnoho. Avšak mezi její hlavní úkoly, jak je uvedeno na webových stránkách horské služby, patří poskytování první pomoci a zajištění transportu zraněných. Organizuje a vykonává záchranné a pátrací akce v horském terénu se speciálně cvičenými záchrannými psy a kynology. Zajišťuje bezpečnost na horách. Působí preventivně v oblasti hlídkové činnosti a drží pohotovostní službu. Poskytuje preventivně bezpečnostní materiál a přednáší na školách či na jiných veřejných akcích (Horská služba, 2013, online).

Kynologie u Záchranné kynologické skupiny MP Praha

ZKS se převážně zabývá sutinovým vyhledáváním zasypaných osob a plošným vyhledáváním ztracených osob nebo osob, po kterých je vyhlášeno pátrání (MČ Praha 6, 2021, online).

Požádala jsem nejmenovaného psovoda ze ZKS MP Praha, zda by mi mohl problematiku záchranných psů více konkretizovat. Ráda bych měla alespoň pro představu základní srovnání mezi kynologií služební a kynologií záchrannou. Po setkání s psovodem jsem se dozvěděla, že záchranná kynologie se v oblasti prevence nevyskytuje tak, jako u služebních psů. O jisté prevenci se však dá mluvit, pokud dojde při samovolném zřícení budovy beze svědků a záchranný pes je využit k preventivnímu prohledání sutin před případnou demolicí. Tím je získána jistota, že se pod sutinami nikdo nenachází. V takových situacích by se jednalo hlavně o lidi, kteří tyto prostory obývali nelegálně, například bezdomovci.

Úspěšnost psa při nálezů se blíží ke 100 %. Neúspěch nalezení je vždy otázkou spíše fyzických překážek v pohybu psa, nebo častěji ve fyzické překážce vzlínání pachu od pohřešované osoby. V obou případech to není chybou psa, ale nemožnosti efektivního využití z fyzikálních důvodů. Dále jsem zjistila, že záchranný pes nemá dosud náhradu jak mezi detektory, tak ani v robotice. Jedná se o jeho vycvičený čenich, pohyb v prostředí a rychlost. Nebyl zaznamenán ani pokus o to, čím při vyhledávání lidí psi čich nahradit, jelikož dosud vědecké studie nepřišly, kterou kombinaci molekul z člověka pes k detekci využívá. Existuje mnoho detektorů na odhalení tlukotu srdce člověka pod sutinami, třeba rentgen či scannery založené na hustotě materiálu atd., ale žádný z nich nelze použít v takovém rozsahu jako psa.

3 Role služební kynologie v prevenci a odhalování kriminality

J. Chmelík (2003, s. 33) pojem prevence zmiňuje tak, že se jedná o pojem velmi známý a zároveň hojně využívaný nejen v souvislosti se sociální patologií. Prevencí je myšleno předcházení nějakému nežádoucímu jevu a zároveň ochrana před jevem samotným. Nazývají se tak všechny aktivity, které se snaží zabránit vývoji negativního jevu ve společnosti. Například PČR má samotné oddělení prevence kriminality, které se zabývá přípravou a uskutečňováním přednáškové činnosti. Tato činnost se především zaměřuje na děti různého školního věku. Často jsou přednášky směřovány i k širší veřejnosti.

J. Chmelík (2003, s. 33) uvádí, že v užším slova smyslu se prevencí rozumí prevence jednotlivých negativních jevů. Tedy prevence mládeže před negativními jevy, prevence kriminality nebo prevence před negativními sexuálními praktikami. V širším slova smyslu se prevencí rozumí předcházení nějakému nežádoucímu jevu a ochrana před ním. Preventivní působení se snaží předcházet sociálně deviantním jevům prostřednictvím preventivních programů. Můžeme je rozdělit na tři typy, které obnáší konkrétní přístup k realizaci prevence. Prevenci dělíme na primární, sekundární a terciární. Všechny tyto typy přiblížím v následující podkapitole.

J. Chmelík (2003, s. 33) ve své knize popisuje prevenci kriminality takto: „*prevence kriminality je chápána jako záměrné, plánovité a koordinované působení na příčiny a podmínky, které vedou k jejímu páchání, s cílem odstranit je nebo alespoň podstatně omezit.*“

3.1 Prevence kriminality

Ministerstvo vnitra České republiky uvádí, že primární prevence obsahuje vzdělávací, volnočasové aktivity, které jsou zaměřeny na širokou veřejnost. Snaží se pozitivně ovlivňovat děti a mládež. Sekundární prevence se zaměřuje na jedince a skupiny, u kterých se vyskytuje riziko, že se stanou pachateli či oběťmi trestné činnosti. Taktéž se zaměřuje na sociálně patologické jevy, mezi které patří záškoláctví nebo závislosti v oblasti alkoholu či drog. Terciární prevence se zabývá „*resocializací kriminálně narušených osob. Cílem terciární prevence je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí*“ (Ministerstvo vnitra České republiky, 2020a, online).

Dále také rozlišujeme strukturu prevence kriminality:

- sociální prevence zahrnuje aktivity, které ovlivňují socializační proces, a aktivity, které se zaměřují na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které se považují za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti;
- situační prevence tvrdí, že určité druhy kriminality se objevují v určité době na určitých místech a za určitých okolností;
- prevence a pomoc obětem trestných činů je založena na bezpečném chování s ohledem na různé kriminální situace a psychickou situaci ohrožených osob (Ministerstvo vnitra České republiky, 2020b, online).

Služební pes vychází z požadavků policejní praxe, a proto plní práci především ve vyhledání a sledování pachové stopy osoby. Preventivní činnosti, do kterých patří mimo jiné i kontrola rekreačních oblastí, tábořiště či parkoviště. Pomáhají při obnově veřejného pořádku. Pro veřejnost pořádá různé informační akce. Spolupracuje při zajištění bezpečnosti zakročujících policistů nebo při zamezení vstupu do určitých prostor. Dohlíží nad dodržováním veřejného pořádku při konání sportovních či jiných společensky kulturních akcí. Sřeží a doprovází zajištěné, zadržené či zatčené osoby. Kontroluje jejich soukromé věci, kontroluje poštu a balíky, které přichází do věznic. Služební psi působí preventivně pouze svou přítomností (Policie České republiky, 2020h, online).

Při jedné ze svých brigád jsem pracovala na mezinárodním letišti, kde jsem se mohla jako pozorovatel zúčastnit preventivního působení policejních psů a jejich psovodů přímo na letišti. Služební psi zde působili spíše preventivně. Psovod se svým psem několikrát za den projde veškeré letištní prostory. Pohybuje se ve všech prostorách letiště, mezi letištním personálem a cestujícími. Prochází veřejné i neveřejné části letiště. Tedy místa, kam cestující nemají přístup. Psovod zjišťuje, zda pes nezachytí pach nástražného výbušného systému, omamných a psychotropních látek nebo chráněných živočišných druhů a dalších zakázaných předmětů. V neposlední řadě kynolog se svým psem prohledává letištní halu, přilehlé toalety, odpadkové koše, kufry a také může kontrolovat i cestující.

Sama jsem byla přítomna situaci, při které měl cestující zafixovanou horní končetinu v sádrové dlaze a nebyla možná jeho fyzická kontrola. Kontroluje se, zda osoba neskrývá něco pod sádrou. Na místo byl zavolán psovod se služebním psem a došlo k samotné kontrole. V prostorách určených pouze pro zavazadla jsou prováděny kontroly zavazadel. Pes očichá každé zavazadlo, aby zjistil, zda se v něm nenachází výbušnina, omamné a psychotropní látky, chráněné živočišné druhy, bankovky a jiné. Není možné však zavazadla bez přítomnosti majitele otvírat. Pokud by došlo k podezření, že se uvnitř skýtá některá ze zakázaných věcí, dojde k vyhledání a ztotožnění majitele zavazadla. Zavazadlo se tedy otevírá pouze před majitelem, pokud není ohroženo zdraví a život jiných osob.

3.2 Preventivní programy

V poslední teoretické podkapitole jsou uvedeny konkrétní příklady využití služebního a záchranářského psa. Z následujících příkladů je zřejmé, že správně vycvičení psi mají v oblasti prevence nezastupitelnou roli.

V dnešní koronavirové době není příliš přáno kontaktu s větším počtem osob. Neznamená to však, že když v předchozích letech jezdili policisté po školách a různých besedách, se letos žádné akce neuskuteční. Jak uvádí PČR na svých internetových stránkách, tak veškeré informace, které se dříve lidé dozvídali především přímo od policistů při přednáškách, jsou dnes k nalezení na internetových stránkách a na sociálních sítích. Preventivní akce policistů v terénu musely být omezeny. Některé aktivity bylo možné provádět online, jiné byly poskytovány za přísných hygienických podmínek. Například různé akce, při kterých se kontrolují chaty a jiná obydlí, jsou prováděny fyzicky za přísných hygienických podmínek (Policie České republiky, 2020i, online).

Policejní besedy s preventivní tematikou

V roce 2019 proběhly na Kladensku policejní besedy s preventivní tematikou. Policisté ze služby kriminální policie a vyšetřování a policisté z oddělení kynologie se zúčastnili preventivního programu pro děti ze základních a mateřských škol. Kynologové předvedli výcvik služebních psů a informovali zájemce o tom, jak policejní oddělení funguje a jak zajišťují se svými psy preventivní činnost. Těmito preventivními přednáškami se policisté z různých oddělené snaží žáky seznámit s policejní činností, a především je upozornit na nebezpečné situace, které mohou nastat, jak na ně správně reagovat a v nejlepším případě se jim úplně vyhnout (Policie České republiky, 2020j, online).

Kontroly chatových oblastí

Konkrétně na Sokolovsku se v únoru 2021 policisté zaměřili na kontrolu chatových oblastí a na kontrolu zahrádkářských kolonií. Celkem bylo deseti policisty zkontrolováno přibližně 150 objektů sloužících k rekreaci. Účelem těchto policejních kontrol je ověření, že jsou objekty řádně zabezpečeny a že za dobu absence jejich majitelů nedošlo k žádnému poškození. Místa kontrolují nejen policisté, ale také policejní psůdovodci se svými služebními psy (Policie České republiky, 2020k, online).

Pátrací akce služebního psa Haska a jeho psůdovodce

V únoru 2021 došlo ve Vlašimi k přepadení na čerpací stanici. Muž napadl obsluhu nožem, jelikož nechtěl zaplatit. Útočník ukradl krabičku cigaret a odešel. Byla zahájena pátrací akce. Bylo nasazeno několik hlídek včetně psůdovodce se služebním psem jménem Hasko. Služební pes zachytil stopu a zavedl policisty přímo k osobě, která popisem odpovídala pachateli. Pachatel byl zadržen a u sebe měl krabičku ukradených cigaret a kuchyňský nůž, kterým ohrožoval prodávajícího (Bezpečná Vlašim, 2021, online).

Preventivní akce psůdovodců

V létě roku 2018 navštívili písečtí psůdovodci letní tábor. Psůdovodci si připravili některé ukázky ze své práce a řešili s dětmi bezpečně chování. Psůdovodci si připravili modelové situace, na kterých vysvětlili a ukázali práci policejního psůdovodce na místě činu a jeho služebního psa. Ukázali dětem, že „*služební kynologie má při řešení některých případů trestné činnosti, ale také záchranných a pátracích akcích nezastupitelné místo*“ (Policie České republiky, 2018, online).

Pátrací akce se služebním psem

V únoru 2021 se na Chrudimsku konala pátrací akce. Dva muži vyrazili tábořit do lesa a zpět se vrátil pouze jeden muž pod vlivem omamných a návykových látek. Proto vznikla obava, že by druhý muž mohl být v ohrožení života. Akce probíhala za tmy a v lese, tedy ve špatných podmínkách, a proto byl povolán psovod se služebním psem. Nejdříve bylo v lesích nalezeno tábořiště se sekerou pohřešovaného. Jako další stopu objevil psovod batoh. Pes po dalším 1,5 km začal štěkat. Druh tohoto štěkotu znamenal, že pes našel pohřešovanou osobu (Policie České republiky, 2021a, online).

Nalezení drog služebním psem

Policisté s psovody prováděli vnitrostátní pátrání. Při jedné z kontrol zachytil speciálně vycvičený pes na vyhledávání omamných a psychotropních látek podezřelou krystalickou látku v sedadle a ve dveřích na straně řidiče. Další krystalická látka byla nalezena u řidiče v oblečení (Policie České republiky, 2021b, online).

Využití záchranného psa Horskou službou

Dne 28. 1. 2020 došlo k záchranné akci, která byla v nepříznivých podmínkách a ve velmi těžko přístupném terénu. Tohoto zásahu se zúčastnila jak PČR, HZS ČR, členové HS ČR s psovodem a záchranným psem. Pohřešovanou ženu našla po třech hodinách fenka HS ČR se svým psovodem a svým štěkotem přivolala další záchranné jednotky. Žena byla vzhledem k počasí a špatnému terénu v ohrožení života. Náčelník Michal Jandůra uvedl, že kdyby fenka ženu nenašla, došlo by k tragédii (Horská služba, 2020, online).

Shrnutí preventivních programů

Služební psi působí na rozdíl od těch záchranných také v preventivní činnosti. V této podkapitole jsem vybrala konkrétní případy využití služebního a záchranného psa. Jak je z uvedených příkladů zřejmé, pes má v určitých situacích nezastupitelnou roli. Policisté služebního psa velmi často využívají při preventivních a pátracích činnostech. U nás využívají záchranáři psy především při pátrání po osobách v těžko přístupném terénu. Lze konstatovat, že psi jsou v těchto oblastech nepostradatelní.

4 Výzkumné šetření

Poslední kapitola pojednává o vlastním výzkumném šetření vztahující se ke zpracovaným teoretickým poznatkům z odborné literatury, které byly blíže představeny v předchozích kapitolách bakalářské práce.

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je vyhodnocení názorů od vybraných zkušených kynologů v oboru služební kynologie v integrovaném záchranném systému. Mapuje také služební kynologii v preventivní činnosti a rovněž při odhalování trestné činnosti. K získání dat byl využit kvalitativní způsob zkoumání, který byl realizován formou strukturovaného rozhovoru se psodvody ze služební kynologie. Pro lepší přehlednost transformace výzkumného cíle do výzkumných otázek přikládám tabulku (viz tabulka 1).

Představený cíl bakalářské práce je přepracován do hlavní výzkumné otázky (dále jen „HVO“):

Jakou roli hraje preventivní činnost služební a záchranné kynologie a zároveň nepostradatelnost a účinnost psů v integrovaném záchranném systému? Jaké je využití psů při práci v integrovaném záchranném systému?

HVO je rozdělena do tří dílčích výzkumných otázek (dále jen „DVO“), které jsou zpracovány do jednotlivých tazatelských otázek (dále jen „TO“):

- DVO I: *Jaké má služební kynologie využití v oblasti prevence?*
 - TO 1: Jak dlouho jste psodovem?
 - TO 2: Jaká je náplň Vaší práce?
 - TO 3: Jaká je podle Vás role služebních psů v oblasti prevence?
- DVO II: *Zvyšuje nasazení služebních psů účinnost zákroků v integrovaném záchranném systému?*
 - TO 4: Jak často využíváte služebního psa?
 - TO 5: Při jakých situacích nejčastěji využíváte služebního psa?
 - TO 6: Jaká je úspěšnost služebního psa při zákroku?
- DVO III: *Jsou služební psi u integrovaného záchranného systému skutečně nepostradatelní a obešla by se práce bez nich?*
 - TO 7: Je služební pes při výkonu práce nepostradatelný a nenahraditelný? (Pokud ano, tak jakým způsobem například)?

- TO 8: V čem podle Vás tkví síla služebního psa a jeho užitečnost při zákrocích?
- TO 9: Kde a jak probíhá výcvik psa?

Tabulka 1: Transformace výzkumného cíle do výzkumných otázek

Hlavní výzkumná otázka	Dílčí výzkumné otázky (DVO)	Indikátory	Tazatelské otázky (TO)
Jakou roli hraje preventivní činnost služební kynologie a zároveň nepostradatelnost a účinnost psů v integrovaném záchranném systému? Jaké je využití služebních psů při práci v integrovaném záchranném systému?	DVO I: Jaké má služební kynologie využití v oblasti prevence?	Doba výkonu kynologické funkce	TO 1: Jak dlouho jste psovodem?
		Pracovní náplň	TO 2: Jaká je náplň Vaší práce?
		Role v oblasti prevence	TO 3: Jaká je podle Vás role služebních psů v oblasti prevence?
	DVO II: Zvyšuje nasazení služebních psů účinnost při zákrocích?	Četnost využitelnosti psa	TO 4: Jak často využíváte služebního psa?
		Využitelnost psa ve službě	TO 5: Při jakých situacích nejčastěji využíváte služebního psa?
		Efektivnost využití psa	TO 6: Jaká je úspěšnost služebního psa při zákroku?
	DVO III: Jsou služební psi u integrovaného záchranného systému skutečně nepostradatelní a obešla by se práce bez nich?	Potřebnost služebního psa	TO 7: Je služební pes při výkonu práce nepostradatelný a nenahraditelný? (Pokud ano, tak jakým způsobem například)?

		Užitečnost psa při práci	TO 8: V čem podle Vás tkví síla služebního psa a jeho užitečnost při zákrocích?
		Výcvik a trénink psa	TO 9: Kde a jak probíhá výcvik psa?

Pro empirické zkoumání byla zvolena metoda kvalitativního výzkumného šetření. V monografii Úvodu do pedagogického výzkumu Gavora uvádí, že při kvalitativním výzkumu si výzkumník všímá jevů okolo sebe, a především si všímá rozdílů mezi respondenty a jejich rozdílů na konkrétní věc. Mezi typické metody kvalitativního výzkumu patří nestrukturované pozorování, interview a analýza produktů člověka. Respondenti jsou vybíráni záměrně proto, že vybrané osoby musí mít znalosti z dané problematiky. Cílem kvalitativního výzkumu je porozumět respondentům a také událostem, které se jim přihodili. Snahou je nalézt nové souvislosti, na které není možné jinak než kvalitativním výzkumem poukázat. Respondenti jsou u kvalitativního výzkumného šetření vybráni zcela záměrně (Gavora, 2010, s. 181–183; 186).

4.2 Průběh vlastního výzkumného šetření

Respondenty jsem si záměrně vybrala tak, aby se zabývali služební kynologií a zároveň každý z vybraných kynologů byl z jiného odvětví služební kynologie. Bylo pro mě důležité, aby respondenti rozuměli služební kynologii z toho důvodu, abych mohla využití služebního psa v IZS porovnat. Proto jsem vybrala respondenty, kteří jsou z VS ČR, PČR, MP a CS ČR.

Zvolila jsem formu strukturovaného rozhovoru. Jak uvádí Gavora (2010, s. 137), tak se jedná o otázky, které jsou již pevně dány.

Všechny rozhovory probíhaly během února a března 2021. Rozhovory měly probíhat osobně. Je tak možné požádat o dovysvětlení odpovědi a zároveň je možné klást dodatečné otázky. Avšak z důvodu uzavření okresů a kvůli šíření viru covid-19 nebylo možné se s některými respondenty setkat osobně. Respondentům jsem tedy e-mailem zaslala otázky k rozhovoru. Respondenti měli několik dní na rozmyšlení a přípravu odpovědí. Většina rozhovorů probíhala distančně prostřednictvím MS Teams. Všichni dotazovaní respondenti si k odpovědím připravili i poznámky.

S jedním respondentem jsem se osobně sešla poté, co došlo k uvolnění omezení. Respondenta jsem obeznámila s průběhem rozhovoru, který probíhal bez problémů. Rozhovor vycházel z předem připravených tazatelských otázek, které byly nahrávány na záznamník a samotný rozhovor trval přibližně 30 minut.

Výzkumný soubor je tvořen čtyřmi respondenty. Konkrétně třemi muži a jednou ženou. Všichni oslovení muži měli s kynologií několikaleté zkušenosti (více než 15 let). Oslovená kynoložka měla ve srovnání s ostatními kynology zkušenosti kratší (5 let). Všem respondentům byla zaručena anonymita. Z tohoto důvodu jsou všichni označováni jako respondenti a pro lepší přehlednost je každému respondentovi přiřazeno číslo. Pro lepší přehlednost přikládám tabulku (viz tabulka 2) se základními údaji. Ukázkou rozhovoru s R2 uvádím v příloze č. 1.

Tabulka 2: Přehled respondentů

Označení respondenta	Pohlaví	Profese	Délka praxe u kynologie
R1	Muž	Kynolog u PČR	15 let
R2	Muž	Kynolog u CS ČR	20 let
R3	Muž	Kynolog u MP	16 let
R4	Žena	Kynoložka u VS ČR	5 let

4.3 Interpretace zjištěných dat

Cílem této podkapitoly je vyhodnotit informace, které byly získány v rámci vlastního výzkumného šetření. Text je rozdělen dle dílčích výzkumných otázek. V rámci každé dílčí výzkumné otázky jsou obsaženy tři tazatelské otázky.

Dílčí výzkumná otázka I:

DVO I: Jaké má služební kynologie využití v oblasti prevence?

Pro odpověď k první dílčí výzkumné otázce jsem využila první tři tazatelské otázky. Jako první jsem zjišťovala délku výkonu služby, ve které působili jako kynologové. Poté jsem se zaměřila na roli kynologie v oblasti prevence.

TO 1: Jak dlouho jste psododem?

Většina respondentů má praxi s kynologií více jak 15 let. Pouze jedna respondentka R4 má zkušenosti s kynologií menší, a to celkem 5 let. Přičemž jeden z respondentů R2 má 20 let zkušeností.

TO 2: Jaká je náplň Vaší práce?

Odpovědi respondentů zde byly velmi odlišné, jelikož se každý z dotazovaných zabývá jiným druhem kynologie. R1 odpovídá: *„Zabýval jsem se problematikou hlídkových – zásahových psů obranářů a stopařů, následně tzv. speciálkami, tedy vyhledávání omamných látek a výbušnin a na závěr jsem působil jako kynolog specialista – záchranář na sutinové vyhledávání a vyhledávání osob v těžkém terénu (plošné vyhledávání).“* R2 odpovídá: *„Obecně je to samozřejmě výchova, výcvik služebních. psů, ošetřování a péče o psy. Dále jeho výživa, udržování psa v nejvyšším možném stavu vycvičenosti a také psychická i fyzická kondice. Zajištění pravidelné veterinární péče, pravidelné kurzy, školení a mnoho dalšího. Mezi konkrétní služební činnosti patří výkon pyrotechnické prevence na úseku speciálních pachových prací při vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů. Podílíme se na pyrotechnických prohlídkách podezřelých předmětů. Úkoly ve vztahu k ochraně civilního letectví před protiprávními činy – ochrana objektů, letadel s ohledem na vyhledání výbušnin a NVS (nástražný výbušný systém). Podílíme se na ostraze veřejných a neveřejných prostor letiště, zóny SRA (vyhrazený bezpečnostní prostor) a perimetru letiště.“* R3 se vyjadřuje následovně: *„Naše náplň práce vychází ze zákona o obecní policii, kde je služební pes označen jako jeden z domovovacích prostředků. Působíme spíše preventivně v různých rizikových lokalitách, v parcích, na nádražích a v opuštěných objektech. Fungujeme jako podpora hlídek při rizikových úkonech. Chodíme na různá bezpečnostní opatření, jako jsou koncerty a třeba demonstrace.“* R4 uvádí: *„Pracuji jako psovod – specialista. To znamená, že se psy vyhledáváme omamné a psychotropní látky. Zpočátku jsem měla psa všestranného, se kterým jsem sloužila ve hlídce a jezdila dálkové eskorty s odsouzenými.“*

TO 3: Jaká je podle Vás role služebních psů v oblasti prevence?

U této otázky se všichni dotazovaní psovodi shodli, že prevence v oblasti kynologie je absolutně nezastupitelná, i přesto, že se každý psovod zabývá jinou služební kynologií. Například R1 odpovídá: „*Prevence je v oblasti služební kynologie zásadní. Ať už vezmeme preventivní působení hlídkových psů v rekreačních oblastech, pátrání po hledačích vltavínů, nebo jejich působení při kulturně společenských akcích, např. fotbalová utkání či demonstrace. Preventivní uplatnění psů speciálního pátrání je ještě širší (pátrání po výbušninách, omamných látkách, exotických zvířatech, tabáku, hotovosti atd.).*“ R2 poukazuje na to, že: „*Jedná-li se o prohlídky letištního terminálu, nebo jakéhokoliv objektu třeba před příjezdem nějaké chráněné osoby (např. prezidenta), tak to může případného pachatele (teroristu) od útoku odradit. Dělali jsme to mnohokrát. Nebo např. MS v hokeji v Praze. Pyrotechnické prohlídky před vjezdem do garáží O2 areny mohly případného pachatele odradit.*“ R3 uvádí: „*Určitě působením určitým zastrašujícím dojmem, jak jsem již zmiňoval v oblasti nádraží, vyloučených lokalit a pro oddělení prevence u městské policie v Praze děláme ukázky výcviku ať to jsou školy, dětské dny, domovy pro seniory a další.*“ R4 se shoduje s ostatními, že role psů v oblasti prevence je ta nejdůležitější a nezáleží na tom, zda se jedná o psy všestranné nebo o specialisty.

Dílčí výzkumná otázka II:

DVO II: Zvyšuje nasazení služebních psů účinnost zákroků v integrovaném záchranném systému?

Ke zjištění stanovené dílčí výzkumné otázky II jsem využila další tři tazatelské otázky. Nejprve jsem TO 4 zkoumala četnost využitelnosti psa. Následně jsem se TO 5 zaměřila na samotnou využitelnost psa ve službě. Požádala jsem respondenty, zda by mohli uvést příklad. Poslední TO 6 jsem se zaměřila na samotnou efektivnost využití psa při práci.

TO 4: Jak často využíváte služebního psa?

Všichni respondenti se shodují na nepřetržitém využití psa při práci. R1: *„Počet pracovních nasazení (výjezdů) se liší od jednotlivé problematiky. Např. nasazení hlídkových psů na lince 158 v devadesátých letech bylo několikrát za směnu, oproti tomu u záchranářských psů jen několikrát za rok. Pokud se do „využívání“ počítá i výcvik, tak v podstatě nepřetržitě.“* R2 zmiňuje: *„V našem případě je to podmíněné letovým provozem na mezinárodním letišti. To pak samozřejmě pokaždé, minimálně při preventivních pyrotechnických prohlídkách terminálu, nebo když se „něco někde najde“. Tím je myšleno odložené podezřelé zavazadlo, neznámé krabice někde u odpadkového koše, zapomenutá igelitová taška na záchodě. Také když se někdo nemůže podrobit bezpečnostní kontrole, nebo v situaci, když se někomu něco nezdá na RTG (rentgen). Jinak použití při výcviku je pravidelné, v podstatě při každé službě. Jak už jsem zmínil, pomáháme i při velkých akcích v Praze, většinou při pobytu prezidentů USA, Čína, Rusko, při zasedání EU, Olympijského výboru, MS v hokeji atd. Dnes, v době světového terorismu, už se hlídá skoro vše. Velké koncerty, sportovní zápasy a další.“* R3 a R4 potvrzují odpovědi ostatních a R4 k tomu dodává: *„Služební psy využíváme každý den, kdy jsme veleni do služby. Specialisté pravidelně kontrolují doručenou poštu (balíky a dopisy), oděvy odsouzených, kteří se vracejí z pracovišť, a těch, kteří měli návštěvu. Namátkově pak ubytovny odsouzených, pracoviště, šatny, sklady, vozidla vjíždějící do věznice a jejich náklady a podobně.“*

TO 5: Při jakých situacích nejčastěji využíváte služebního psa?

Nelze jednoznačně určit situace, při které je služební pes využíván nejčastěji. A to proto, že se každý psovod a jeho pes se zaměřují na něco jiného, než jiný psovod se svým psem. Stane se však, že některé situace se překrývají. R1 zmiňuje: *„Při výcviku, podle jednotlivých problematik. Nevýhodou práce se služebním psem je to, že není nikdy hotová. Pes není auto, co dáte do garáže, nebo pistole co strčíte do šuplíku. Je to parták, se kterým cvičíte, sloužíte a žijete, většinou celý jeho život.“* Následně R2 zdůrazňuje: *„Jednoznačně ANO! Dám příklad. Pokud potřebuji zkontrolovat jeden, dva, tři balíčky, nebo lidi, tak to můžu v pohodě udělat elektronickými přístroji na detekci, které někteří tak propagují. Co když ale potřebujete v nějakém krátkém čase zkontrolovat náměstí před příjezdem prezidenta, nebo celé letiště? Přikládat přístroj ke všemu a čekat dobu na vyhodnocení a zase znovu, každou jednotlivou věc... to je dost nepraktické a v podstatě i nereálné. Jednou jsme prohlíželi Národní muzeum. Umíte si to představit ručním přístrojem? Já ne. Takže rychlé a efektivní prohledávání větších prostor super...nenahraditelný – MŮJ NÁZOR.“* R3 zmiňuje to, co ostatní respondenti, jen dodává: *„Zmiňovali se mi kolegové, kteří nemají služebního psa, že při preventivních kontrolách spousta společensky nepřizpůsobivých osob je nerespektuje tak, jako když s sebou mají psa, který pouze zašteká, nebo stačí aby ho jen viděli a většina z nich pochopí co a jak.“* Respondentka R4 říká: *„Myslím si, že ano. A to hlavně z důvodu prevence. Odsouzení většinou mají ze psů respekt. Jde-li například o nebezpečného odsouzeného a při jeho převádění přítomen pes, nedochází tolik k napadení příslušníků. Pokud jde o drogy, dostane se k odsouzeným pouze malé množství.“*

TO 6: Jaká je úspěšnost služebního psa při zákroku?

Při této tazatelské otázce jsem se zaměřovala na to, zdali jsou služební psi při zákrocích úspěšní. Všichni dotazovaní se shodují, že úspěšnost služebního psa při zákroku je nezanedbatelná.

R1 zdůrazňuje: *„Z mých zkušeností rozhodně větší než při zákrocích bez něj, ale to je spíše otázka konkrétních statistik z konkrétních oblastí služební kynologie.“* Respondenti R3 a R4 se shodují, že úspěšnost služebního psa při zákrocích vidí především v preventivním působení. R3 k tomu zároveň dodává: *„může se stát, že pes nekousne na poprvé, ale správně vycvičený pes si pro ten zákus dojde. Nestane se, že by mimul. Jeho zákrok není tak fatální, jako kdyby byla použita zbraň.“*

Dílčí výzkumná otázka III:

DVO III: *Jsou služební psi u integrovaného záchranného systému skutečně nepostradatelní a obešla by se práce bez nich?*

K zodpovězení poslední dílčí výzkumné otázky byly použity tři tazatelské otázky. Pomocí TO 7 – TO 9 jsem především zjišťovala potřebnost a užitečnost služebního psa při výkonu služby. Také jsem se zabírala situacemi, při kterých je využití psa nutností. A také mě zajímal samotný výcvik psa.

TO 7: Je služební pes při výkonu práce nepostradatelný a nenahraditelný? (Pokud ano, tak jakým způsobem například)?

Všichni dotazovaní se shodují, že služební psi jsou při výkonu skutečně nepostradatelní. Jelikož každý z respondentů je v jiném služebním poměru, požádala jsem je, zda by mohl každý z nich uvést příklad.

R1 uvádí: „*Postradatelní a nahraditelní jsme všichni. V podstatě veškeré pachové práce. Profesionálně lze ale konstatovat, že v oblastech, kde se v současné době služební psi využívají je žádná technika zatím nedokáže komplexně nahradit. I přes vývoj mnoha detektorů, stále mají psi jednoznačně nejlepší výsledky. V oblasti psů obranářů stále platí, že dobře vycvičený pes je lepší než 10 policistů.*“ Jelikož má R1 zkušenosti se záchrannářskou kynologií, zmiňuje proto případ, který se stal v tomto roce. „*Aktuálním příkladem z minulého týdne je nález ženy v lavině v Krkonoších. I mezi odbornou veřejností se již začaly objevovat hlasy, že záchrannářští psi nemají na lavině uplatnění, jelikož lavinová výbava (pípák, sonda, lopata) je již běžným standardem. Nikdo ze zasypaných výbavu neměl a ženu našel pes. To že pak zemřela je věc jiná... a odpovědnost jde především za ní samou a ostatní, co jeli s ní.*“ R2 uvádí konkrétní příklad: „*Nejčastější použití je v našich zeměpisných šířkách (zaplat' pánbůh) prevence. To znamená preventivní pyrotechnické prohlídky letištního terminálu a jeho okolí. Hned potom jsou to odložená zavazadla, případně nález podezřelého/neznámého předmětu.*“ R3 zmiňuje nepostradatelnost služebního psa opět především v preventivním působení a jako příklad uvádí: „*Nejčastěji jsme asi voláni do centra města, kde je největší pohyb osob. Tam se také pohybujeme nejčastěji i z ohledu té prevence. Dojde-li k vloupání, tak si nás hlídka z místa činu zavolá, protože pes udělá průzkum samotného objektu lépe než samotný strážník. Samozřejmě však záleží na okolnostech.*“ R4 odpovídá: „*Kromě všeho, co jsem uvedla v odpovědi na otázku číslo 4, to jsou kontroly cel a prostorů, kde probíhají prohlídky, protože je v nich podezření na přechovávání drog. Stejně tak různých předmětů a oblečení. Tak je to u protidrogového psa. Všestranní a obraní chodí s psovodem na obchůzky, musí být přítomni na určeném místě, vyhlásí-li se poplach (ten se mimo jiné vyhláší z důvodu napadení příslušníka nebo odsouzených mezi sebou). Dále jsou například používáni pro zajištění na dálkových eskortách, pokud by se odsouzení pokoušeli o útěk. Při vyhrocených situacích, jako jsou například vzpoury. Nebo při propátrávání některého úseku věznice nebo jejího okolí při pokusu o útěk. Pokud jde o drogy, tak jsou-li zašité do oblečení a podobně.*“

TO 8: V čem podle Vás tkví síla služebního psa a jeho užitečnost při zákrocích?

Každý respondent opět zmiňuje užitečnost psa při své práci. R1 však obecně zmiňuje: „Úspěšnost psa při zákroku je především v široké oblasti uplatnění. U obran to je přirozený respekt lidí z šelmy. U pachových prací schopnost naučit se hledat jakýkoli pach, který lze vtisknout. Jedná se o relativně nízké nároky na provoz. Dále také variabilita plemen vhodných pro jednotlivé problematiky.“ Kdežto R2 zdůrazňuje: „Služební pes na vyhledání výbušnin je v podstatě biologický detektor. Je to živý tvor a jako každý živý organismus nemůže mít vždy a za všech okolností bezvýhradní 100% bezchybnost. Stejně jako Vy, nebo já. Záleží na mnoha faktorech, jako jsou vycvičenost psa, únava, zdravotní stav, kondice, momentální psychika, ale i další faktory ovlivňující práci. Počasí, teplota, prostředí a další faktory. Každý pes je jiný, každý psovod je jiný. Průměrný pes s průměrným psovodem bude určitě chybovat častěji, než výborný pes se zkušeným psovodem.“ R3 uvádí: „Myslím si, že v prevenci je úspěšnost hodně vysoká. Jinak se samozřejmě může stát, že pes něco nenajde. Je to zvíře, které pracuje s pachem. Práce je závislá na směru proudění větru a na dalších podmínkách. Přesto je úspěšnost velmi vysoká.“ Kdežto R4 odpovídá: „Na tuto otázku nedokážu odpovědět. V naší věznicí dochází k zákrokům jen velmi zřídka. Svého všestranného psa jsem nemusela použít ani jednou. Jinak záleží na připravenosti psa. Psi sice musí úspěšně absolvovat kurz a každoroční přezkoušení, ale psovod je musí připravovat a udržovat neustále.“

TO 9: Kde a jak probíhá výcvik psa?

I přes rozdílné zaměření psovodů a jejich služebních psů se všichni respondenti shodují na tom, že výcvik probíhá prakticky neustále, kdykoliv a kdekoliv. Výcvik psa až do jeho odchodu do důchodu nikdy nekončí.

R1 rovněž uvádí: *„To se liší podle problematiky. Ale obecně platí, že probíhá kdekoli a celý život psa i psovoda. Čím bohatší je spektrum výcvikových prostor a situací, tím kvalitnější je výkon. Je ale třeba rozlišovat výchovu a výcvik. Štěňata se vychovávají, adolescenti a dospělí psi se cvičí. Rozmanitost a intenzita výcviku se liší podle potřeb a možností.“* R2 a R3 se shodují s R1. R4 však zmiňuje konkrétní výcvik ve věznici. Uvádí: *„Výcvik psů probíhá nejčastěji na psinci a v okolí věznice. Pokud to situace dovolí, jezdíme na kynologická cvičiště, do různých opuštěných objektů nebo do jiných věznic. Provádíme také aktivizace přímo ve věznici. Každý nový psovod musí absolvovat několikátýdenní tzv. kynologický kurz a každý pes (pokud ho psovod nezvládne připravit sám) základní kurz. Specialisté ho musí absolvovat vždy. Také máme 2x ročně kondiční kurzy. Ty trvají týden. Všechny kurzy probíhají pod vedením instruktorů ve výcvikových střediscích. Vězeňská služba má jedno, a to v Jiřicích. Spolupracujeme ale i s celníky, policisty a vojáky.“*

4.4 Shrnutí výzkumného šetření

V předchozí podkapitole byly uvedeny jednotlivé otázky s odpověďmi respondentů. Tato podkapitola se bude zabývat shrnutím dosažených výsledků a rovněž zodpovězením stanoveného cíle.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakou roli hraje preventivní činnost služební kynologie a zároveň nepostradatelnost a účinnost psů v IZS. Zároveň byla zkoumána využitelnost služebních psů při práci v IZS.

Výzkumná část závěrečné práce obsahovala hlavní výzkumnou otázku a tři dílčí výzkumné otázky. Ty byly následně rozděleny do devíti tazatelských otázek. První část výzkumných otázek se zaměřovala na využití služební kynologie v oblasti prevence. Druhá část výzkumných otázek se orientuje na zvyšování účinnosti při zákrocích, jeli použit služební pes. Třetí část výzkumných otázek se zaměřuje na nepostradatelnost služebního psa v IZS.

V rámci empirického šetření byly zodpovězeny všechny stanovené výzkumné otázky, díky nimž byla zodpovězena hlavní výzkumná otázka. Je tak z odpovědí respondentů zřejmé, že služební psi hrají u služebního bezpečnostního sboru nezastupitelnou roli. Dokážou vyhledat a sledovat pachové stopy osob, věcí, zvířat a rostlin. Pes dokáže vystopovat označené osoby, které se nachází v jakémkoliv objektu, terénu, a rovněž v dopravním prostředku. Pes vyhledá a označí veškeré věci, které mají lidský pach v místě či okolí dané události. Zajišťují bezpečnost příslušníkům vězeňské služby při eskortě zadržených a zatčených osob. Pomáhají při obnově veřejného pořádku. Účastní se preventivně informačních akcí. Kvůli jejich nezastupitelné roli v IZS to ani nevypadá, že by služební psi měli být v blízké době jakkoliv nahrazeni.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky I:

Je zajímavé, že přestože jsou otázky kladeny respondentům ze služební kynologie, tak náplň výkonu jejich práce je zcela odlišná. Přesto se všichni respondenti shodují na tom, že kynologie v oblasti prevence hraje nezastupitelnou roli, a to hned z několika důvodů. Služební kynologové se služebními psy působí každý den, ve dne i v noci. Služební pes má ve služební kynologii nezastupitelnou roli. Již pojem „služební pes“ v souvislosti se svým většinou ozbrojeným psovodem může sám o sobě působit preventivně. A to může potencionální pachatele odradit od možného spáchání trestného činu. Je tedy zřejmé, že pes působí preventivně pouze svojí přítomností. Přítomnost psa nutí pachatele si rozmyslet svůj čin ještě před samotným spácháním. Díky tomu je pes často využíván na demonstracích, v parcích, pomáhá při nepokojích v ulicích a další. Proto je pes brán jako jedna z možností při použití donucovacích prostředků. Psovod může psovi nařídít, aby zadržel a zneškodnil pachatele. Při použití služebního psa je menší riziko zranění, než kdy je jako donucovací prostředek použita zbraň. Pes je trénován tak, aby dokázal zneškodnit pachatele i s náhubkem, který na sobě při akci může mít. Proto se jedná o jednu z neúčinnějších zbraní při službě.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky II:

Z uvedených odpovědí v předchozí podkapitole vyplývá, že nasazenost služebních psů rozhodně zvyšuje účinnost při zákrocích v IZS. Rovněž nezáleží, jakou pozici psovod vykonává. Respondenti se shodli na tom, že pes je využíván neustále. Psi jsou používáni vždy při výkonu služby psovoda a nezáleží přitom, na co se konkrétně specializují. Respondenti uvedli příklady využití psa především z pravidelných činností, které při výkonu služby vykonávají. Při těchto výše uvedených činnostech jsou psi nepostradatelní. Přesto se všichni dotazovaní shodují na tom, že úspěšnost služebního psa je především z jeho preventivního působení a také z respektu lidí k němu. Mohu tedy konstatovat, že služební pes rozhodně pomáhá při zvyšování účinnosti u služebních sborů.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky III:

Jak jsem již dříve zmiňovala rozlišnost mezi psovody například v náplni práce, tak u této výzkumné otázky se všichni respondenti shodli na tom, že služební psi nemohou dosáhnout vždy 100% výsledků proto, že je jejich práce ovlivněna mnoha faktory. Mezi faktory, které práci psů ovlivňují patří počasí, mohou sem patřit také zkušenosti psa, nálada, fyzické a psychické rozpoložení psa. Všechny tyto faktory a mnoho dalších se odráží ve výsledcích psa. Zároveň se všichni respondenti shodli na tom, že výcvik psa probíhá za jakéhokoliv počasí, kdykoliv a kdekoliv. Od štěněte po dospělého jedince. Výcvik končí až tehdy, odejde-li pes ze služby. Současně se všichni respondenti se shodují na tom, že služební psi jsou při výkonu služby skutečně nepostradatelní a dodávají, že by se bez psa při výkonu služby neobešli. Někteří respondenti svoji odpověď doplňují osobními zkušenostmi. Mohu konstatovat, že práce psovodů je psovi přizpůsobena a při činnostech, které psovodi vykonávají jsou psi nenahraditelní žádným strojem či člověkem.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala využitím služební kynologie v IZS. Cílem závěrečné práce bylo seznámit se se služební kynologií u bezpečnostních sborů. Vyhodnotit její roli v IZS a preventivní činnost. Historie služební kynologie byla představena v první kapitole. Stručně je popsána domestikace psa a jeho následné využití u četnictva v období Rakousko-Uherska. Následně je zmíněna kynologie na našem území po roce 1945 až do současnosti.

Druhá kapitola se zabývala složkami využívající kynologii v České republice. Nejprve byly popsány složky využívající služební kynologii a následně složky využívající kynologii záchrannou. Závěr této kapitoly srovnává rozdíl mezi oběma těmito kategoriemi kynologie v oblasti prevence.

Poslední teoretická kapitola je věnována roli služební kynologie v oblasti prevence a odhalování kriminality. V práci je definován pojem kriminalita a práce popisuje preventivní programy, při kterých je využit služební a záchranný pes.

Pro empirickou část práce byl zvolen cíl vyhodnotit služební kynologii v preventivní činnosti při odhalování trestné činnosti. Na základě stanoveného cíle byla vytvořena hlavní výzkumná otázka: *Jakou roli hraje preventivní činnost služební kynologie a zároveň nepostradatelnost a účinnost psů v integrovaném záchranném systému? Jaké je využití služebních psů při práci v integrovaném záchranném systému?* Hlavní výzkumná otázka byla přeměněna do třech dílčích výzkumných otázek. Tyto otázky se zaměřovali především na využití služební kynologie v oblasti prevence. Dále na účinnost nasazených služebních psů při zákrocích a zda jsou služební psi v IZS skutečně nepostradatelní a zda by se obešla práce bez nich. K objasnění těchto dílčích výzkumných otázek byly využity tazatelské otázky. Pro sběr dat byl využit kvalitativní způsob zkoumání, který byl realizován formou strukturovaného rozhovoru s psovody ze služební kynologie. Hlavní výzkumná otázka s dílčími výzkumnými otázkami byly zodpovězeny. Pohledem autora práce byl cíl i výzkumný problém splněn.

Domnívám se, že prevence v oblasti kynologie je málo prozkoumána. Nepodařilo se mi v žádné odborné literatuře dohledat výzkumy či témata zabývající se prevencí v oblasti kynologie. Tento termín byl zmíněn pouze v některých odborných člancích. Proto by mohla tato bakalářská práce sloužit jako podklad pro další výzkumné šetření služební kynologie v oblasti prevence. Zajímavá by mohla být statistika o úspěšnosti služebních psů při jejich práci. Zároveň tato práce může přispět ke zlepšení informovanosti laické veřejnosti o činnosti služební kynologie.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

EIS, Vilém. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Naše vojsko, 2018. 155 s. ISBN 978-80-206-1705-7.

GAVORA, Peter, JŮVA, Vladimír a HLAVATÁ, Vendula. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HRADIL, Tomáš, HOTOVÝ, Gustav, ČERVENKA, Martin a kol. *Metodika sutinového vyhledávání s využitím záchranářských psů*. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 40 s. ISBN 80-86640-38-8.

HRUŠOVSKÝ, Jozef. *Pes a jeho výcvik*. Praha: Naše vojsko, 1990. 242 s. ISBN 80-206-0091-4.

CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6.

KUCHTA, Josef a VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.

MAKEŠ, Vladimír. *Vyhledávání osob kynologickými pátracími týmy*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2009. 136 s. ISBN 978-80-7385-065-4.

NOVOTNÝ, Oto a ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.

RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NOVOTNÝ. *Dějiny československé služební kynologie: historický vývoj a vznik četnické a policejní kynologie, jakož i kynologie ostatních ozbrojených sborů na území našeho státu*. Praha: CanisTR, 2014. 416 s. ISBN 978-80-9042-108-0.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství Pooa nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5.

Periodika

FRANCOVÁ, Eva. Mají psi ve Valdicích čumáky? *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012, roč. 20, č. 2, 12 s. ISSN 1213-9297.

KLOUBEK, Martin, PINC, Ludvík, SANTARIOVÁ, Milena, et al. Parní sterilizace a lidský pach. *Kriminalistika*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2015, roč. 48, č. 4, 275-280 s. ISSN 1210-9150.

RŮŽIČKA, Josef. Policejní psi v Čechách slaví sto let: časopis pro chov a výcvik psů všech plemen. *Pes přítel člověka*. Praha: Magnet-Press, 2009, roč. 54, č. 9, 18-19 s. ISSN 0231-5424.

Legislativa a legislativní dokumenty

Zákon č. 553/1991 Sb., České národní rady o obecní policii. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010-2021 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010-2021 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>.

Internetové zdroje

ATF, ATF'S Accelerant Detection Canine Program. In: *Interfire* [online]. Stonehouse Media Incorporated, 2021, [cit. 2020-03-03] Dostupné z: http://www.interfire.org/res_file/canine.asp#gen.

BEZPEČNÁ VLAŠIM. Profesionální práce psovodů a služebního psa jménem Hasko. In: *Bezpečná Vlašim* [online]. Vlašim, 2021 [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.bezpecnavlasim.cz/aktualni-informace/professionalni-prace-psovodu-a-sluzebniho-psa-jm>.

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. Výcvikové zařízení služební kynologie se statutem Regionálního výcvikového střediska Světové celní organizace. In: *Celní správa* [online]. Heřmanice, 2017a [cit. 2020-11-09]. Dostupné z:

<https://www.celnisprava.cz/cz/onas/Documents/V%C3%BDcvikov%C3%A9+za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+slu%C5%BEbn%C3%AD+kynologie+Celn%C3%AD+spr%C3%A1vy+%C4%8CR+He%C5%99manice.pdf>.

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. Výcvikové zařízení služební kynologie se statutem Regionálního výcvikového střediska Světové celní organizace. In: *Celní správa* [online]. Heřmanice, 2017b [cit. 2020-11-09]. Dostupné z:

<https://www.celnisprava.cz/cz/onas/Documents/V%C3%BDcvikov%C3%A9+za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+slu%C5%BEbn%C3%AD+kynologie+Celn%C3%AD+spr%C3%A1vy+%C4%8CR+He%C5%99manice.pdf>.

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Svaz záchranných brigád kynologů ČR. In: *Český červený kříž* [online]. Český červený kříž, 1999–2020 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/cz/szvk.aspx>.

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuální informace ze zásahu USAR týmu v Libanonu. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/aktualni-informace-ze-zasahu-usar-tymu-v-libanonu.aspx>.

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. Kynologie v integrovaném záchranném systému. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2020 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/kynologie-v-integrovanem-zachrannem-systemu-65558.aspx>.

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. Český USAR tým získal vysoké hodnocení. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2021 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/cesky-usar-tym-ziskal-vysoke-hodnoceni.aspx>.

HORSKÁ SLUŽBA. Kynologie In: *Horská služba České republiky* [online]. Simopt, s.r.o., 2013 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/kynologie/aktuality-z-kynologie>.

HORSKÁ SLUŽBA. Fenka Enigma vypátrala pohřešovanou osobu, dostalo se jí poděkování. In: *Horská služba České republiky* [online]. Simopt, s.r.o., 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/aktualni-informace/aktualne/tiskove-zpravy/3119-fenka-enigma-vypatrala-pohresovanou-osobu-dostalo-se-ji-podekovani>.

KINDERNAYOVÁ, Pavla. Psím čichem proti pandemii. Celníci cvičí šest zvířat na identifikaci osob nakažených covidem-19. In: *Irozhlaz.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2020, [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-v-cesku-psi-kynologie_2004221352_pj.

LOŠKOVÁ, Natálie. Na letišti budou covid odhalovat psi čenichy. In: *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, 2021, [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/koronavirus/clanek/psi-celni-spravy-umi-vycmuchat-covid-19-pracovat-budou-na-letisti-40351579>.

MAGISTRÁT HALVNÍHO MĚSTA PRAHY. Prevence Městské policie. In: *Praha.eu* [online]. 2010 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/bezpecnost/prevence/prevence_mestske_policie.html.

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 6, Útvar psodů MP Praha. In: *Městská část Praha 6*. [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z? <https://www.praha6.cz/utvar-psodou-mp-praha>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Prevence kriminality. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020a [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020b [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020c [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020d [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-oddeleni-sluzebni-kynologie.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020e [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-oddeleni-sluzebni-kynologie.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020f [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-oddeleni-sluzebni-kynologie.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020g [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-oddeleni-sluzebni-kynologie.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor služební kynologie a hypologie. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020h [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-oddeleni-sluzebni-kynologie.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Jsme v tom společně! In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020i [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-a-projekty-jsme-v-tom-spolecne.aspx>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Policejní besedy s preventivní tematikou. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020j [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policejni-besedy-s-preventivni-tematikou.aspx>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Kontroly chatových oblastí. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2020k [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: https://www.policie.cz/clanek/uzemni-utvary-krajske-reditelstvi-policie-kvk-zpravodajstvi-kontroly-chatovych-oblasti.aspx?fbclid=IwAR1Tmhx4Xfu5yj7q57tZndLeE7SfRvcrX77tp8MUGIcBx0_wm53HNR2aE3Y.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Služební psi PČR. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2021a [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzebni-psi-pcr.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Služební psi odhalili drogy. In: *Policie České republiky* [online]. Praha, 2021b [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzebni-psi-odhalili-drogy.aspx>.

PSOVODI MĚSTSKÉ POLICIE. Město pro kvalitní život. In: *Kladno*: [online]. Kladno: Webhouse, 2019 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://mestokladno.cz/psovodi-mestske-policie/d-265627>.

ŠČUREK, Radomír. Čtyřnozí ochránci. In: *Abas report* [online]. 2010 [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <http://www.abasreport.cz/casopisy/07/ctyrnozi-ochranci>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. VS ČR představila služební kynologii. In: *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2020a [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/vs-cr-predstavila-sluzebni-kynologii/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. VS ČR představila služební kynologii. In: *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2020b [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/vs-cr-predstavila-sluzebni-kynologii/>.

Přílohy

Příloha č. 1: Rozhovor s respondentem R2

1. Jak dlouho jste psovodem?

20 let

2. Jaká je náplň Vaší práce?

Obecně je to samozřejmě výchova, výcvik služebních psů, ošetřování a péče o psy. Dále pak výživa, udržování psa v nejvyšším možném stavu vycvičenosti, psychická i fyzická kondice. Zajištění pravidelné veterinární péče, pravidelné kurzy a školení a mnoho dalších.

Mezi konkrétní služební činnosti patří výkon pyrotechnické prevence na úseku speciálních pachových prací při vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů.

Podílíme se na pyrotechnických prohlídkách podezřelých předmětů. Provádíme úkoly ve vztahu k ochraně civilního letectví před protiprávními činy, tedy ochrana objektů, letadel s ohledem na vyhledání výbušnin a NVS (nástražný výbušný systém). Podílíme se na ostraze veřejných a neveřejných prostor letiště, zóny SRA (vyhrazený bezpečnostní prostor) a perimetru letiště.

3. Jaké má podle Vás služební kynologie využití v oblasti prevence?

Jedná-li se o naše preventivní pyrotechnické prohlídky letištního terminálu, nebo jakéhokoliv objektu například před příjezdem nějaké chráněné osoby (např. prezidenta), tak to může případného pachatele (teroristu) od útoku odradit. Dělalí jsme to mnohokrát. Nebo např. MS v hokeji v Praze. Pyrotechnické prohlídky před vjezdem do garáží O2 arény mohly případného pachatele odradit.

Jako další příklad mohu uvést své kolegy se psy na vyhledání OPL (omamných a psychotropních látek), když stojí před festivalem a kontrolují vozidla ... dealer tam drogy nepoveze ...odradí ho to a prodá je někde jinde, než na tom festáku, jasně, ale už je to komplikace.

Celní psi na vyhledávání osob pomáhají při vyhledávání uprchlíků ukrytých v kamionech a při nelegální migraci u hranic. U celníků na letištích je prevence jasná. Pachatel si rozmyslí, zda bude převážet drogy nebo cizokrajné zvíře, když ví, že to pes odhalí?

4. Jak často využíváte služebního psa?

V našem případě je to podmíněné letovým provozem na mezinárodním letišti. To pak samozřejmě pokaždé, minimálně při preventivních pyrotechnických prohlídkách terminálu, nebo když se „něco někde najde“ (odložené podezřelé zavazadlo, neznámé krabice někde u odpadkového koše, zapomenutá igelitová taška na záchodě. Když se někdo nemůže podrobit bezpečnostní kontrole, nebo když se někomu něco nezdá na RTG a mnoho dalších). Jinak použití služebního psa při výcviku je pravidelné, v podstatě při každé službě.

Jak už jsem zmínil, pomáháme i při velkých akcích v Praze, většinou při pobytu prezidentů z USA, Číny, Ruska, při zasedání EU, Olympijského výboru, MS v hokeji atd. Dnes, v době světového terorismu už se hlídá skoro vše ... velké koncerty, sportovní zápasy atd.

5. Je služební pes při výkonu práce nepostradatelný a nenahraditelný? (Pokud ano, tak jakým způsobem například)?

Jednoznačně ANO! Dám příklad.... Pokud potřebuji zkontrolovat jeden, dva, tři balíčky, nebo lidi, tak to můžu v pohodě udělat elektronický přístroj na detekci, který někteří tak propagují. Co když ale potřebujete v nějakém krátkém čase zkontrolovat náměstí před příjezdem prezidenta, nebo celé letiště. Přikládat přístroj ke všemu a čekat dobu na vyhodnocení a zase znovu, každou jednotlivou věc... to je dost nepraktické a v podstatě i nereálné. Jednou jsme prohlíželi Národní muzeum. Umíte si to představit ručním přístrojem? Já ne. Takže rychlé a efektivní prohledávání větších prostor super... nenahraditelný – TO JE MŮJ NÁZOR.

6. V čem podle Vás tkví síla služebního psa a jeho užitečnost při zákrocích?

Na tuto otázku mám stejnou odpověď jako u otázky číslo 5.

7. Při jakých situacích nejčastěji využíváte služebního psa?

Nejčastější použití je v našich zeměpisných šířkách (zaplat' pánbůh) prevence. Tzn. preventivní pyrotechnické prohlídky letištního terminálu a jeho okolí. Hned potom jsou to odložená zavazadla, příp. nález podezřelého/neznámého předmětu.

8. Jaká je úspěšnost služebního psa při zákroku?

Služební pes na vyhledání výbušnin je v podstatě biologický detektor. Je to živý tvor a jako každý živý organismus nemůže mít vždy a za všech okolností bezvýhradní 100% bezchybnost. Stejně jako Vy, nebo já. Záleží na mnoha faktorech, jako je vycvičenost psa, únava, zdravotní stav, kondice, momentální psychika, ale také další faktory ovlivňující práci, jako je například počasí, teplota, prostředí a další.

Každý pes je jiný, každý psovod je jiný. Průměrný pes s průměrným psovodem bude určitě chybovat častěji, než výborný pes se zkušeným psovodem.

9. Kde a jak probíhá výcvik psa?

VŠUDE! Už od štěněte. Při výchově je potřeba psa postupně zvykat na všechna možná prostředí. Na různé povrchy, zvuky, pachy a situace, se kterými se následně při výcviku setká. Tzv. socializace na lidi a prostředí je pro nás spolu s kořistnickým pudem a žravostí alfou omegou. Jedině tak se dá pes vycvičit. Pokud ho nezajímá ani hračka, ani moc žrádlo, anebo je bázlivý, tak se hodí tak akorát k někomu na zahradu, ale ne do služby. Mohu Vám vypsát čtyři fáze:

- a) Fáze vtiskávání pachů - značně intenzivní, začínáme cca na roce a půl (někdo i dříve) trvá cca 10 – 14 dní;*
- b) Poté začínáme s jednoduchým hledáním, u kterého nenásilnou formou naučíme psa cílový pach i označovat;*
- c) Postupně, jak pes získává na sebejistotě přidáváme i klamavé vzorky (parfém, prací prášek, krém na boty apod.). Cílem je, aby si jich pes nevšímal... aby se naučil, že ne každý intenzivní pach, na který narazí, je ten cílový;*
- d) Cca po třech měsících intenzivního výcviku je pes-bombař schopen složit základní zkoušky – atest.*

Psi musejí být schopni vyhledávat cílové pachy v objektech, zavazadlech, v dopravních prostředcích, na osobách i ve volném terénu. Tomuto tedy přizpůsobujeme i výcvik. Takže jezdíme „čuchat“ do různých firem, skladů, dílen, škol, školek, divadel, kin, kuchyní (když nás pustí auta, vlaky, stadiony, sportovní šatny... prostě na co jen si vzpomenete.

Cílem je, aby prostory nebyly pachově sterilní, aby si pes zvykl na co nejrůznější prostředí, které nás samozřejmě může při zákroku potkat a taky hlavně potřebuje změnu. Za prvé ho to víc baví, když je změna a za druhé, když budete týden cvičit ve stejné kanceláři, tak vám zaručeně začne pes blbnout a vymýšlet, protože si bude pamatovat, kde to bylo schované včera a kde předevčírem.

Výcvik vypadá tak, že pracujeme s reálnými výbušninami, které psům schováváme. Zakládáme je buď sami, nebo lépe od kolegy, který nám neřekne, kam je schoval, takže jde o reálné hledání.